

Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV • LESY Slovenskej republiky, štátny podnik • jún 2015

6

Ludia pre lesy, lesy pre ľudí

Obsah

- 3** Editorial
- ~ Anketa
- 4** Súťaž NAJ HORÁR bola tento rok už v máji
- 5** Rok po kalamite Žofia
- ~ Novým generálnym riaditeľom NLC sa stal Ing. Ľuboš Németh
- 6** Nie len obhliadnutie za poľovníckou sezónou
- 8** Lidl Les sa rozrástol
- ~ Keď chcete hasiť, musíte mať hadice
- 9** Stretnutie na Medených Hámroch
- ~ Chata LÁSEK v zajatí detí
- ~ A opäť sme zlepšovali obraz lesníckeho stavu
- 10** Príbeh lesa od semena po strom
- ~ Prečo mám rád les?
- 11** Lesnícka osada Kyslinky
- ~ Lesnícka osada Čierny Váh
- 13** Wagner Karol, kráľovský lesný radca
- ~ Lesníci so svojimi deťmi v lesníckom ekocentre
- 14** Slúži dnešná ochrana prírody skutočne k ochrane prírodných hodnôt, alebo chráni len novodobú ideológiu ochrany prírody?
- 16** Prežili lavínu pod Dhaulágiri
- 18** Stromům, lesům a lesníkům odešel kamarád
- 19** Noc v Lesníckom a drevárskom múzeu aj s premenami dreva
- 20** Vývoj lesného hospodárstva v Uhorsku v Rakúskej monarchii
- 22** Pierko za klobúčik
- 23** Fujara
- 24** Milí kamaráti
Pre deti
- ~ Zasmejte sa
- ~ Uveríte?
- 25** Chata strelnica Zámudov
Naše zariadenia
- ~ Pikantné morčacie prsia na mede
Receptár
- 26** Apetít, ktorému padajú za obeť aj stromy
- 27** Životné jubileá
- ~ Pracovné jubileá
- 28** Vraždiace stormy (1. časť)

4

6

16

26

Lesník

časopis zamestnancov
LESY Slovenskej
republiky, štátny podnik
jún 2015

Šéfredaktor:
Ing. Vlastimil Rezek (vr)

Redaktorka:
Mgr. Anna Sliacka (as)

Stáli prispievatelia:
Ing. Milan Longauer
Ing. Viliam Stockmann
Ing. Helena Turská
Jiří Junek

Grafická úprava:
ANGEMY, s.r.o.
www.angemy.eu

Foto na obálke:
Anna Sliacka
,Naj horár 2015'

Adresa redakcie:
LESY SR, š.p.
Námestie SNP č. 8
975 66 Banská Bystrica
telefón: 048/43 44 278
fax: 048/43 44 191
e-mail: vlastimil.rezek@lesy.sk

Uhorková sezóna sa začala

Hoci to na záhradkách ešte nie je vidno, uhorková sezóna sa podľa ponuky našich hypermarketov a redakcií printových či elektronických médií už asi skutočne začala. Aspoň sa tak zdá podľa chuti, s akou sa najväčšie slovenské médiá ujali sťažnosti niekoľkých turistov, ktorým LESY Slovenskej republiky zbúrali „ich historickú“ chatu na Ponitrianskej magistrále neďaleko Penhýbla.

No, bola by to tragédia, zlikvidovať súkromný majetok občanov, keby však chata nebola v majetku podniku, historická bola asi ako naši starší kolegovia dva roky pred dôchodkom, a keby záujem o túto drevenicu nemal v poslednom čase iba drevokazný hmyz a vandali. Búrka v pohári vody trvala tri dni, no žiaľ, imidžu podniku a lesníctva to však vôbec nepospelo.

Pre tých, ktorým uhorky ešte nedozreli a okrem svojej pravidelnej práce majú čas aj na iné, ako na zaváranie tejto zeleniny, mám návrh. Skúsme počas letnej „uhorkovej sezóny“ ponúknuť redakciám z každého závodu nejakú zaujímavosť, o ktorej sa dlho, alebo ešte vôbec nepísalo. Záujem je najmä o zvieratká, ochranu prírody, alebo o to, čo je výnimočné, jediné, prvé či posledné. Verte, že tak novinárom v ich práci pomôžete a nebudú odkázaní na „zaručené“ informácie našťavaných jednotlivcov.

Pohodové čítanie

Anketa

Ján Vakula

VTU OZ Žilina

Zo skúseností so živelnými pohromami, je spolupráca so štátnou správou na veľmi dobrej úrovni. OZ zabezpečuje dodávateľov (zemné stroje), ktoré odstraňujú následky povodní. Zo strany štátnej správy nie je problém s vyhlásením stupňa povodňovej aktivity.

Spolupráca a spokojnosť s ňou je závislá od doterajšej skúsenosti s OZ a úrovne (aj vzdelanostnej?) starostu.

Hodnotenie občanov je rôzne, v prevažnej väčšine pozitívne, keď vidia, že je snaha pomôcť.

Sú aj prípady, keď sme obviňovaní, že všetko zlé je dôsledok toho, že sa v lesoch rúbe. Obyčajne ide o ľudí, ktorí majú na Lesy SR dôvod byť nevraživí.

Miroslav Pepich

VTU OZ Čierny Balog

Stáva sa pravidlom, že už v priebehu mimoriadnych situácií – prírodných katastrof a samozrejme aj pri odstraňovaní ich následkov, pomáha aj náš OZ. Je to hlavne poskytnutím vlastnej techniky (UDS, NA), ale aj zabezpečením dodávateľských firiem z PČ, TČ, prípadne údržieb. Samotní občania, ako aj zástupcovia samospráv, toto vnímajú veľmi pozorne, pričom sa stretávame väčšinou s pozitívnymi reakciami. Určite si týmto vytvárame priestor a priaznivú atmosféru pri rôznych konaniach a riešení ostatných problémov.

Martin Matys

VTU OZ Smolenice

V našom regióne, je už i sám horár v lese kalamitou... Ale teraz vážne. V ostatnom čase nás postihli tri väčšie kalami-

Vyčítanie prírodných živlov je v posledných rokoch bežnou súčasťou nášho života, keď sa povodňami, víchríciami či zosuvom pôdy nevyhol takmer žiadny región Slovenska. Pri prírodných kalamitách, ktoré postihli aj obyvateľstvo regiónov pomáhajú aj pracovníci podniku LESY SR. Ako vo vašom regióne hodnotia túto prácu občania a samosprávy?

ty. Veterná, povodeň i námraza. Keďže vzhľadom na našu lesnatosť máme rekordný počet obyvateľov na hektár lesa, i ich pohľad na naše obhospodarovanie lesa je abnormálne rôznorodý. Nechcem nikoho uraziť, ale ani nikoho opomenúť, no skôr než vyslovia svoj názor, mohli by použiť i prostý sedliacky rozum a pochopiť, že tieto prírodné javy tu vždy boli a na ich bytí sa nepodiela zlá ruka lesného hospodára. Presvedčme ich o našej úlohe, profesnej povinnosti lesníka, vysporiadať sa s prírodným živlom tak, aby bol zachovaný vyrovnaný ekologický mechanizmus.

Marian Čerepan

VTU OZ Považská Bystrica

Mimoriadne udalosti sú ťažko predvídateľné a ohrozujú majetok obyvateľstva, pričom škody na prírodnom prostredí sú často nevyčísľiteľné. V takejto situácii je každá pomoc pri odstraňovaní živelných pohrôm hodnotená mimoriadne pozitívne, najmä z pohľadu finančných, resp. rozpočtových možností samosprávy pri odstraňovaní ich následkov. Nakoľko každá minca má dve strany, aj my v prípade povodní na drobných vodných tokoch v správe LESOV SR, š. p., znášame kritiku do vlastných radov. V takýchto situáciách sa aj napriek pozitívnemu vnímaniu výpomoci zo strany verejnosti často stretávame s otázkou „Kde ste boli doteraz?“

Pavel Mikluš

VTU OZ Prešov

Požiadavky a očakávania samospráv a ich občanov pri ohrození ich majetku a životov v súvislosti s prírodnými katastrofami sú samozrejme vždy vyššie, ako sú naše limitované možnosti – finančné,

technické aj personálne.

OZ Prešov má svoju územnú pôsobnosť na teritóriu 493 tis. ha v severovýchodnej časti Slovenska, ktorá za posledné dve desaťročia bola silno postihovaná extrémami počasia. Obhospodarujeme 1/3 z lesov v území. V našej pôsobnosti máme viac ako 470 obcí v 14 okresoch. Spravujeme takmer 850 vodných tokov v dĺžke viac ako 2 500 km. V majetku máme tri vodné nádrže a niekoľko desiatok vodných stavieb v intravilánoch aj extravilánoch obcí...

V kontexte týchto nastavení by sme mali spoločne hľadať odpoveď na položenú otázku.

SÚŤAŽ NAJ HORÁR bola tento rok už v máji

Zelený klobúk je nielen jedným zo symbolov lesníkov, ale pod jeho znamením sa koná každoročné meranie odborných lesníckych znalostí a vedomostí, fyzických predpokladov pre toto náročné povolanie. I tento rok, konkrétne v piatok 29. mája 2015, sa v areáli v blízkosti chaty patriacej LESOM SR, š.p. na Donovaloch konala celoslovenská súťaž NAJ HORÁR. Už od štvrtkového poobedia sa do dejiska schádzali trojčlenné družstvá z odštepných závodov od Šaštína cez Trenčín alebo od Námestova po Sorbance. Rozhliadali sa, kde by bolo možné vyskúšať si súťažné disciplíny a predovšetkým stretnúť sa s kamarátmi z predchádzajúcich ročníkov. Celkovo prišlo 20 družstiev, medzi ktorými okrem lesníkov štátneho podniku LESY SR, boli lesníci zo štátnych lesov TANAPu, Mestské lesy Banská Bystrica a Vojenské lesy a majetky Pliešovce. Celkovo sa zúčastnilo 86 lesníkov. Z Levíc už tradične prišli dve družstvá – muži aj ženy. A ženy berú túto súťaž rovnako vážne ako muži.

Slnecné piatkové ráno sa na blízkej lúke rozozvučali zvonce ovčieho stáda, čo

už pomaly tradične býva signálom na začatie súťaže. Pred lesnícku chatu nastúpili lesnícki trubači, lesnícku hymnu zaspievali chlapi v detvianskych krojoch a pozvaní hostia predniesli svoje prejavy. Tento rok opäť prišiel Minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky Ľubomír Jahnátek, štátny tajomník tohto ministerstva Jozef Spevár, generálny riaditeľ sekcie lesa a spracovania dreva Ctibor Határ, generálny riaditeľ Národného lesníckeho centra vo Zvolene Ľuboš

Németh a za domácich predsedov dozornej rady štátneho podniku LESY Slovenskej republiky Ján Račák a generálny riaditeľ Peter Morong, riaditelia odštepných závodov, predstavitelia odborov a sponzori.

Približne o pol desiatej súťažiaci po skupinkách nastúpili k disciplinám – meranie a odhad objemu dreva, pestovanie lesa, poľovníctvo, BOZP, PO a hod sekerou. Niektorí z nich a viacerí návštevníci mali možnosť preveriť si svoje vedomosti a šikovnosť v nesúťažných disciplínach v streľbe zo vzduchovky i luku, veselo bolo aj pri disciplíne v pití fľaškového piva na čas.

Poobede okolo pol štvrtej boli známe výsledky, na ktoré všetci netrpezlivo čakali a časť z nich je uvedená v príložených tabuľkách. Zaujímavé je, že tento rok zvíťazili v oboch kategóriách lesníci z OZ Slovenská Lupča a putovný pohár sa na jeden rok udomácnil doma.

Najlepšou zo žien bola Petra Gregová z OZ Považská Bystrica, ktorá sa celkovo umiestnila v strede výsledkovej listiny na 54. mieste. Ani dámy – Lenka Matejdesová, Mária Vlčáková a Katarína Martinovská, ktoré tvorili družstvo OZ Levice, sa tiež nenechali svojimi výkonomi zahanbiť.

Vitázné družstvá

Oficiálna výsledková listina - družstvá

Poradie	Štart.č.	Meno a priezvisko	OZ	Meranie a odhad objemu dreva	Ochrana lesa	Pestovanie lesa	Poľovníctvo	BOZP, PO, hod sekerou	Body jednotlivec	Body družstvo
1	80	Ladislav Vajcík, Ing.	Slov. Lupča	13,59	35,16	0	74,75	63,16	186,66	812,12
	45	Andrej Chválik, Ing.	Slov. Lupča	82,08	72,34	4,58	104,96	47,37	311,33	
	23	Martin Siman	Slov. Lupča	117,24	45,96	72,23	62,91	15,79	314,13	
2	52	Pavel Paučo, Ing.	Kriváň	103,46	27,88	13,06	129,91	31,58	305,89	1008,24
	39	Martin Kalamár, Ing.	Kriváň	63,76	63,58	53,29	66,5	63,16	310,29	
	44	Dušan Michalove, Ing.	Kriváň	130,42	97,18	72,49	70,92	21,05	392,06	
3	70	Jozef Heteši, Ing.	Rožňava	0	21,21	11,94	141,75	31,58	206,48	1112,68
	54	Igor Zagiba	Rožňava	47,28	30,52	31,66	255,4	31,58	396,44	
	13	Robert Svinčák, Ing.	Rožňava	79,98	56	117,3	245,95	10,53	509,76	

Oficiálna výsledková listina - jednotlivci

Poradie	Štart.č.	Meno a priezvisko	OZ	Meranie a odhad objemu dreva	Ochrana lesa	Pestovanie lesa	Poľovníctvo	BOZP, PO, Hod
1	80	Ladislav Vajcík, Ing.	Slovenská Lupča	13,59	35,16	0	74,75	63,16
2	70	Jozef Heteši, Ing.	Rožňava	0	21,21	11,94	141,75	31,58
3	40	Pavel Kohút	Levice 1	55,96	45,96	69,03	20,98	47,37
4	52	Pavel Paučo, Ing.	Kriváň	103,46	27,88	13,06	129,91	31,58
5	39	Martin Kalamár, Ing.	Kriváň	63,76	63,58	53,29	66,5	63,16
6	45	Andrej Chválik, Ing.	Slovenská Lupča	82,08	72,34	4,58	104,96	47,37
7	23	Martin Siman	Slovenská Lupča	117,24	45,96	72,23	62,91	15,79
8	82	Martin Seredy	ML Banská Bystrica	54,19	41,26	74,05	114,15	68,42
9	85	Mikuláš Fedor	Vranov nad Topľov	139,38	32,5	23,88	131,47	42,11
10	4	Ján Palic, Bc.	Rimavská Sobota	113,75	43,29	133,56	0	78,95

I pre lesníkov platí, že nielen prácou (alebo súťažou) je človek živý, a tak na záver pán štátny tajomník poprial všetkým príjemný spoločenský večer. Výborné topolčianske víno i vynikajúca cigánska muzika. Ale ako spievať, keď slová ľudových pesničiek už nejakým spôsobom vypadli a prítomní sú z rôznych kútov Slovenska i spoza hraníc. Vyriešila to redaktorka časopisu Lesník Anna Sliacka. Tá už nejaký čas vopred vo voľnom čase vybrala, zostavila a pre túto príležitosť vytlačila 40 spevníkov známych i menej známych pesničiek a večer ich rozdala na zábave v penzióne Encián. Tak čo hovoríte? Stála táto informácia za pár riadkov v článku o Naj horárovi.

Jiří Junek

Rok po kalamite Žofia

Keď v polovici mája minulého roka zasiahla veľkú časť územia Slovenska veterná smršť, nikto v prvých dňoch po tomto extrémnom výkyve počasia netušil, že jej následky budú porovnateľné s novembrovou tatranskou kalamitou z roku 2004. Zatiaľ čo v roku 2004 víchrica poškodila vo Vysokých a Nízkych Tatrách 5,3 milióna m³ dreva, na Žofiu, 15. mája 2014, zostalo v slovenských lesoch vyvrátených a polámaných 5,24 milióna m³ dreva, z toho 3,15 mil. m³ listnatého a 2,08 milióna m³ ihličnatého dreva.

Štátny podnik LESY Slovenskej republiky zaevidoval viac ako 2,15 mil. m³ poškodených stromov. Najviac postihnutými boli odštepne závody Rimavská Sobota (370.000 m³), Beňuš (307.500 m³) a Revúca (295.000 m³) dreva.

Ako sa podarilo podniku s veternou kalamitou vyrovnáť, sme sa opýtali výrobnotechnického riaditeľa Jozefa Bystrianskeho.

Uplynul rok od veternej smršte Žofia, koľko dreva z tejto kalamity ešte čaká na spracovanie a kde je situácia najhoršia?

Ku koncu mája evidujeme cca 160 tis. m³ nespracovaného kalamitného dreva z kalamity Žofia na OZ Rimavská Sobota, Beňuš a Revúca. Na ostatných OZ je nahlásený objem prakticky spracovaný.

Aké boli z vášho pohľadu najvážnejšie problémy pri spracovaní kalamitného dreva? (V technickej vybavenosti skladových a strojných kapacitách, v logistike...)

Tie problémy sú už všeobecne známe. Na niektorých OZ došlo k obrovskému nárastu výrobných úloh, na ktoré neboli OZ, ale ani ich dodávatelia pripravení. Z úrovne GR bol prijatý balík opatrení, boli vyslané OZ na výpomoc na najviac postihnuté OZ, presúvali sa naše vlastné personálne a strojné kapacity, OZ si prenajímali plochy na dočasné sklady, tam, kde to bolo potrebné sa budovala a opravovala cestná sieť atď.

Treba vziať do úvahy, že situácia na trhu bola z dôvodu veľkých kalamít v Európe extrémne nepriaznivá, došlo k poklesu cien, najmä u listnatého dreva. Zabezpečenie odbytu v týchto náročných podmienkach sa ukázalo byť limitujúcim faktorom. Držali sme sa zvolenej stratégie a harmonogram spracovania kalamity sa darí plniť.

Bude mať vlnajšia kalamita vplyv na ťažbu v nasledujúcich rokoch?... (kvalitatívnu a drevinovú skladbu a množstvo dreva)

Určite áno, na najviac postihnutých LS zásadný a v niekoľkých prípadoch pristúpime k predčasnej obnove programov starostlivosti.

Aké opatrenia podnik prijal v súčasnom období na elimináciu dopadov kalamity v obchode s drevom?

Vedenie podniku hľadá možnosti riešenia zlej situácie v odfyte niektorých sortimentov listnatého dreva v znížení plánu prebiehok do 50 rokov, hľadani nových potenciálnych obchodných partnerov, rokovani s existujúcimi obchodnými partnermi o navýšení objemu na tento rok a v odôvodnených prípadoch aj v predaji dreva na pni.

Kedy predpokladáte ukončenie likvidácie následkov tejto kalamity?

Tak, ako sme sľúbili, kalamita Žofia bude spracovaná do konca roku 2015.

Opäť sa ozvali hlasy extrémnych ochranárov, podľa ktorých by sa malo ponechať kalamitné drevo v porastoch. Aký je váš názor na tento spôsob ob-

hospodarovania lesa?

Samozrejme, že s ním nesúhlasím. Predložím len jediný argument. Pre mňa je nepredstaviteľné, že by sme nevyužili tak vzácnu surovinu, akou drevo je.

Ďakujem za rozhovor

-vr-

Gaderská dolina máj 2014

Novým generálnym riaditeľom NLC sa stal Ing. Ľuboš Németh

Minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Ľubomír Jahnátek poveril od 25.5.2015 vedením Národného lesníckeho centra Ing. Ľuboša Németha. Prioritnou úlohou nového generálneho riaditeľa je zastabilizovať financovanie a realizáciu činností tejto odbornej lesníckej inštitúcie. Čo čaká pod novým vedením túto inštitúciu v najbližších týždňoch?

„V súčasnosti je najdôležitejšie pokračovať v rozbehnutých projektoch financovaných či už z kontraktu s MPRV, z prostriedkov PRV alebo štrukturálnych fondov a zabezpečiť plnenie tých úloh Národného lesníckeho centra, ktoré priamo súvisia s lesníckou prevádzkou, najmä s tvorbou Plánov starostlivosti o les. Rovnako dôležitá je príprava Slovenska na predsedníctvo vo Forest Europe a uskutočnenie Národnej inventarizácie a monitoringu lesov. Podstata, zmysel vedy

a výskumu sú naplnené vtedy, keď ich výstupy slúžia najmä pre prax. A preto posilňovanie spolupráce s vlastníkmi a užívateľmi lesov a inými inštitúciami, ktoré využijú tieto poznatky, je pre Národné lesnícke centrum aj v budúcnosti zásadné“ povedal nový generálny riaditeľ NLC.

Ing. Ľuboš Németh (53) získal lesnícke vzdelanie na Strednej lesníckej škole v Banskej Štiavnici a v roku 1987 dokončil štúdium na Fakulte riadenia Vysokej školy ekonomickej v Bratislave.

Od ukončenia školy pracoval v štátnych lesoch na lesných závodoch Levice, Topoľčianky a od roku 2006 až do mája 2015 na generálnom riaditeľstve podniku LESY Slovenskej republiky v Banskej Bystrici na pozíciách vedúceho odboru ekonomiky a ekonomického riaditeľa.

-vr-

Nie len obhliadnutie za poľovníckou sezónou

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik, ako jeden z najväčších správcov poľných pozemkov, ktorý je zároveň najväčším užívateľom poľných revírov na Slovensku, každoročne organizuje výstavy poľovníckych trofejí a zhodov parožia. Ide o spoločenské akcie, kde sa môže odborná poľovnícka, ale i laická verejnosť, obhliadnuť za uplynulou poľovníckou sezónou a bilancovať výsledky vynaloženého úsilia lesníkov do zverených poľných revírov a ich starostlivosti o poľnú zver a jej prostredie. Ved' práve štátny podnik prostredníctvom svojich odborných zamestnancov, ktorí sa o zverené poľné revíry starajú, by mal dosahovať výsledky, ktoré sú hodné reprezentácie Slovenska a slovenského poľovníctva a byť tak vzorom a dávať podnety i iným užívateľom poľných revírov.

To, že sa zamestnanci štátneho podniku, LESY Slovenskej republiky vzorovo starajú o poľné revíry a zver, ktorá v nich žije, dokázali i tohtoročné prehliadky trofejí a zhodov parožia konané na Poľane a Betliari.

Poľovnícka výstava zhodov a trofejí Kyslinky

„Poľana“ zvolávala svojich obdivovateľov na prehliadku jeleních trofejí a zhodov jelenieho parožia, ako i trofejí z ostatných druhov poľovnej zveri pochádzajúcich z CHPO Poľana prostredníctvom poľovníckych obhospodarovateľov a to OZ Kriváň a OZ Čierny Balog. Už tradične sa konala v chráme samom – na lúke Záľomská v srdci LS Kyslinky v polovici mája. Otvorenie prehliadky zahájil svojím príhovorom poverený generálny riaditeľ štátneho podniku, LESY Slovenskej republiky Peter Morong.

A opäť sme mali čo obdivovať. Spolu bolo v poľovníckej sezóne 2014/15 ulovených (lov, úhyn, odchyt) v CHPO Poľana a zvernice Trnavy celkovo 65 ks jelenov. Z toho 23 trofejí (35,4 %) dosiahlo bodové hodnoty pre udelenie medaily. 11 trofejí (16,9 %) bolo ohodnotených bronzovou,

Pohľad na časť vystavených trofejí z CHPO Poľana

osem trofejí (12,3 %) striebornou a štyri trofeje (6,2%) zlatou medailou. Najmä tie zlaté trofeje púťali pozornosť a obdiv. Z CHPO Poľana pochádzali zlaté trofeje s bodovými hodnotami 219,72 b. CIC a 210,72 b. CIC a zvernice Trnavy 252,20 b. CIC a 247,20 b. CIC.

Prehliadka na Poľane však láka i predloženými zhodmi parožia jelenov z oblasti Poľany. Ako každoročne i v tomto roku (z poľovníckej sezóny 2014/15) sa podarilo zozbierať a sústrediť veľké množstvo zhodov parožia. V rámci CHPO Poľana bolo celkovo predložených na prehliadku 275 ks zhodov parožia zo 194 ks jelenov. Na základe predloženého parožia bolo ohodnotených 52 ks (26,8 %) jelenov bronzovou, 24 ks (12,4 %) jelenov striebornou a sedem ks (3,6 %) jelenov zlatou medailou. Azda najviac poteší, že v chove ostali jelene, ktoré nosili svoje „koruny“ ohodnotené tou najvzácnejšou medailou - zlatou. Ide bez pochyb o najlepšiu sezónu, čo sa týka predložených zhodov parožia, nakoľko až sedem jelenov bolo ohodnotených zlatou medailou, čo sa ešte nepodarilo nikdy sústrediť. Podpisalo sa pod to i šťastie, že práve tieto zhody našli oprávnené osoby (na základe povolenky k zberu zhodov) a boli následne predložené na prehliadku. Najsilnejšie zhody parožia z jelenov dosiahli bodové hodnoty 223,56; 222,35; 218,89; 215,30; 215,28; 213,49; 211,05 b. CIC.

Na Poľane bola prvýkrát zo strany štátneho podniku, LESY Slovenskej republiky prezentovaná zmena spôsobu dosiahnutia chovateľského cieľa, keď doteraz bol uplatňovaný manažment vekových

tried, tak na poslednej chovateľskej rade (zložená prevažne zo zástupcov š.p., LESY SR) bol jednodhlasne odhlasovaný manažment trofejovej kulminácie, tak ako to umožňuje vyhl. č. 489/2013 Z. z. k zákonu o poľovníctve, čo v praxi znamená oddelené plánovanie lovu samčej a samičej zveri. Na túto zmenu nie je možné prejsť za jednu poľovnícku sezónu, a preto v prvom roku zmeny došlo ku zníženiu plánu lovu jelenov v I. a II. VT o 50 % nakoľko počet jelenov vo vyšších vekových triedach nie je optimálny.

Poľovnícky deň v Betliari

130 rokov od založenia a 10 rokov od rekonštrukcie zvernice Betliar si Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik, OZ Rožňava pripomenulo dňa 05.06.2015 na poľovníckom dni v Betliari v parku pri kaštieli. Prehliadku zahájil svojím príhovorom Jozef Bystriansky, výrobnotechnický riaditeľ LESOV Slovenskej republiky, štátny podnik.

Slávnostné Halali

Rovnako, ako na Poľane i v priestoroch parku v Betliari sa zišlo hojné zastú-

Zlatá trofej jeleňa uloveného
vo zvernici Betliar

penie poľovníckej ale i laickej verejnosti. Veď opäť bolo čo obdivovať. Organizátor, Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik, OZ Rožňava pripravil pre účastníkov prehliadku poľovníckych trofejí jeleňa, daniela, muflóna nie len z uplynulej poľovníckej sezóny 2014/15 ale i zhody parožia z jeleňov a danielov pochádzajúcich zo zvernice Betliar. Rovnako pútavé boli i srnčie trofeje a srnčie zhody P. Scherera

Pamätňé medaile - založenie chovu jelenej zveri
v Betliari

dodávok živej jelenej zveri do zvernice Betliar, aby tak zabezpečili kríženie jeleňa východoslovenskej variety s tou stredoslovenskou z oblasti Poľany. Z týchto odštepných závodov bolo dovezených spolu 79 ks jelenej zveri (OZ Kriváň 35 ks, OZ Č. Balog 15 ks, OZ Bardejov teraz OZ Prešov 18 ks, OZ Vranov 6 ks, OZ Sobrance 5 ks). Odmenení boli i kolegovia z OZ Rožňava, ktorí sa priamo podieľali na rekonštrukcii zvernice v Betliari a dovoze zveri.

Môže nás len tešiť, že myšlienka rekonštrukcie zvernice a zazverenie zvernice kvalitnou jeleňou zverou začína plniť svoj cieľ, čo dokazuje i dochovaná zver vo zvernici a trofeje z nej pochádzajúce, hoci niekoľko krát už musela

čeliť nepriazni počasia (veterné kalamity) a i požiarom, ktoré ju sužovali. Nie každý dosiahne po dovezení zveri z iných kvalitných chovov želateľné výsledky. To, že v Betliari sa pristupuje ku chovu zveri s plnou vážnosťou a odbornosťou, je vidieť už po desiatich rokoch po dovezení jelenej zveri (prvá zver bola dovezená 11.2.2004),

Zahájenie poľovníckeho dňa v Betliari

čo bolo prezentované dvomi zlatými trofejami z jeleňov s bodovou hodnotou 216,28 b. CIC a 212,50 b CIC, ktoré boli ulovené v poslednej poľovníckej sezóne. Úspešným poľovníckym hosťom boli odovzdané pamätňé medaile.

Celý akt odovzdávania pamätňých medailí sa odohrával za znenia krásnych tónov lesníka od lesníčiarov zo Strednej odbornej školy lesníckej z Prešova, s ktorou OZ Rožňava spolupracuje aj v oblasti vyučovania v predmete poľovníctvo.

To, že si čoraz viac priaznivcov nájde cestu na podobné podujatia organizované zanietými poľovníkmi a lesníkmi v službách LESOV Slovenskej republiky, štátny podnik, vlieva do nás chuť a silu v tejto práci pokračovať, a tým zveľaďovať zverený majetok štátu. Za vynaložené úsilie všetkým, ktorí sa podieľali na pripravách prehliadok tak patrí poďakovanie...

*Patrik Michál a Peter Kuric,
referát poľovníctva GR*

Expozícia srnčích trofejí a zhodov p. Scherera

z Českej republiky, ktorý sa venuje chovu práve srnčej zveri. Návštevník si mal možnosť zakúpiť i knihy Scherera, kde svoje poznatky v chove srnčej zveri prezentuje.

Prehliadka v Betliari nebola len výstavou trofejí a zhodov, ale mala i svoju odbornú časť v podobe prednášok Faltusa (VVS Verměřovice), ktorý predniesol referát „Výživa zveri so zameraním na minerálne látky“ a Scherera s referátom „Srnčia zver v teórii a praxi“, pričom tieto referáty sa venovali správne mu zloženiu krmív a ich predkladaniu poľovnej zveri

Vývojová rada zhodov
jeleňa zo zvernice Betliar
pôvodom z Poľany

Lidl Les sa rozrástol

Spoločný projekt podniku LESY Slovenskej republiky a obchodnej spoločnosti Lidl má pokračovanie aj v tomto roku. Lidl v rámci kampane „Voda pre stromy“ venuje jeden cent za každú predanú 1,5 l fľašu minerálnej vody Saguaro na kúpu a výsadbu mladých stromčekov a v tomto roku tak pribudlo v Nízkych Tatrách ďalších 115.000 sadeníc zaplatených z tejto akcie. Po minuloročnom úspešnom zasaďení Lidl lesa už rastie takýchto stromčekov na lesnej správe Malužiná 200.000 na ploche 60 hektárov.

Obchodná spoločnosť však nezostala iba pri zaplattení stromčekov a ich výsadbe, ale jej zamestnanci sami priložili ruku k dielu. Hoci po vlnnej výsadbe, ktorej predchádzal takmer horolezecký výstup po strmých úbočiach Nízkych Tatier, panovali medzi približne 60 vybranými zamestnancami obavy, všetci odchádzali spokojní

a bez zranenia. Minuloročný slovenský rekord 6000 stromčekov vysadených za deň sa im podarilo zvýšiť o 500 kusov. „Sme radi, že sa na Slovensku o environmentalistiku, pomoci prírode a spolupráci s lesníckym sektorom nielen píše a rozpráva, ale že sú firmy, ktoré tento cieľ aj skutočne naplňajú,“ povedal generálny riaditeľ štátneho podniku LESY Slovenskej republiky Peter Morong.

Lidl prišiel s ponukou na spoluprácu pri výsadbe kalamitami poškodených tatranských lesov už pred viacerými rokmi najskôr ku kolegom zo Štátnych lesov TANAPu, kde sa projekt rozbehol. „*Tatranským lesom sme začali pomáhať pred tromi rokmi. Začali sme 25.000 stromčekmi a desiatimi hektármi, dnes sme na číslach 315.000 stromčekov a takmer 120 hektárov. Radi pomáhame slovenskej prírode a je skvelé, že sa nám spolu so zákazníkmi*

darí pomáhať čoraz viac,“ dodal Stanislav Čajka, generálny riaditeľ spoločnosti Lidl.

-vr-

Ked' chcete hasiť, musíte mať hadice

Horí ohník horí, niekedy je pri ňom teplo, inokedy však až príliš horúco, nehovoriac, keď horí majetok alebo les. A práve boj proti požiarom bol spúšťačom spolupráce Dobrovoľného hasičského zboru Sliach, štátneho podniku LESY Slovenskej republiky a iných firiem, ktoré v sobotu 6. júna zorganizovali na Sliachi pri brehu Hrona Deň rodiny.

Prvý ročník sa nedal zahanbiť, čo sa bohatosti programu týka, hoci plagáty a pozvánky mohli byť zverejnené o niečo skôr. Slnko páliło, akoby každú chvíľu malo spaľiť všetko na vókol, a tak sa nečudujeme, že akcia prilákala v prvom rade zvedavé deti, ktoré v húfikoch prichádzali na miesto hneď vedľa Hrona, ktoré už ráno dobrovoľní

hasiči skosili. Pre deti bola pripravená prehliadka hasičského auta, mohli sa ovlážiť v nádrži na vodu, ale aj pri striekaní s deťmi s požiarňami hadicami, loviť rybky, maľovať žabky, vyrábať skrabošky a čakala ich tiež kopa iných súťaží, dobrá hudba, skvelý guláš či klobásy.

Požiarníci dúfali, že sa im podarí zbierať príspevok z dobrovoľného vstup-

ného na nové hadice, no niekedy ani penová šou, ukážky hasenia dymiaceho auta, vozenie na motorkách a štvorkolkách či lesná pedagogika a maximálne úsilie neprinesú očakávaný výsledok. To, že sa zámer hasičov získať peniaze na štyri nové hadice nepodarilo naplniť, kompenzovala už len radosť detí z pripraveného programu, z cien, ktoré do tomboly venoval aj náš podnik a sladkosť i drobností, ktoré si z toho dňa odniesli.

Ale lesníci a požiarnici sa nevzdávajú, a preto vás už teraz všetkých pozývame na akciu, ktorú spoločnými silami pripravíme koncom augusta a reparát, ktorý dúfam prinesie spomínaný výsledok.

LESU ZDAR a POŽIAROM POKOJ!

-as-

Stretnutie na Medených Hámroch

Takmer uprostred Devínskych Karpát, v malebnej oblasti bývalej osady Medené Hámre, sa už po ôsmykrát stretli lesníci a priatelia prírody i lesa, aby zasvätili tých najmenších do tajov a zákonitostí prírodných procesov a dôležitosti ich zložiek. V peknom prostredí Medených Hámrov (OZ Šaštín, LS Lozorno), ktoré nesú pomenovanie podľa niekdajšieho podniku zameraného na výrobu medi, sa tentokrát ušľachtily kov nevyrábal, ale namiesto toho bol pripravený bohatý program nielen pre deti, ale aj dospelých. Hry, lukostrelba a čas na nezáväznú debatu, to všetko

za podpory OZ Šaštín a OZ Smolenice. Program lesnej pedagogiky bol príjem-

ným spštením a obohatením pre všetkých zúčastnených.

A ak by niekto bol zvedavý na miesto konania sa našej milej akcie, okrem krásnej prírody, je tu možnosť oddychu pri nevelkej vodnej nádrži, na brehu ktorej na hranolovom podstavci stojí socha svätého Jána Nepomuckého z roku 1731 alebo navštíviť dominantnú stavbu Medených Hámrov – barokovú Kaplnku svätého Michala archanjela z roku 1973. Ale my sme ostali verní prírode.

Ivan Turanský
LS Lozorno, OZ Šaštín
(redakčne upravené)

Chata LÁSEK v zajatí detí

S ukončením školského roka na ZŠ Čáry je už tradične spojený aj záver zážitkového učenia v lese tzv. lesoochranárskeho roka. A túto malú slávnosť si deti užívajú na lesníckej chate Lásek OZ Šaštín.

Tento rok sa prvá skupina žiakov vybrala po náučnom lesnom chodníku z rekreačného strediska Gazárky v Šaštíne na poznávaciu túru až na spomínanú chatu už v posledný májový piatok. Na druhý deň sa k nim pridala aj druhá skupina žiakov. Cesta k chate veru nebola nudná, veď odmenou za očistenie všetkých náučných tabulí, bolo stretnutie so skutočnými obyvateľmi lesa a okolitých lúk. Skoro ako na safari. Zajačík, ktorý nečakane vyskočil do cesty, srnčia rodinka stojaca neďaleko na rúbanisku i jašterička vyhrievajúca sa priamo na chodníku, to všetko v obklopení rastlín, zaujímavých, známejších i menej známych stromov. A práve stromy sa deti cestou učili rozpoznávať podľa listov. Vyhladnutý žalúdok si nasýtli pri kaplnke na Levárskej ceste a popri tom sa na už spilenom kmeni a pni učili podľa letokruhov určovať vek stromov. Na chate Lásek sa okrem rôznych zážitkových a náučných hier (ako Kto som, Tajné zviera, Netopier a nočný motýľ a pod.) cvičili v streľbe z luku a vzduchovky. Večer si za odmenu posedeli pri táborovom ohni.

Po troch dňoch, v posledný májový deň – nedeľu, sa 19 žiakov vrátilo do ich „bežného“ školského života, odnášajúc si domov vo svojich srdiečkach nielen vedomosti, ale aj lásku k lesu, k prírode a ku všetkému živému, čo sa v lese a v prírode nachádza.

O zaujímavý program a všetko spojené s touto akciou sa zaslúžili lesníci Ľudovít Šurina a Peter Kostelný a samozrejme zástupcovia školy. Počas piatka k večeru, ako aj v sobotu večer, navštívili účastníkov niektorí rodičia žiakov, ktorí neskrývali spokojnosť s ich ubytovaním a starostlivosťou.

Ľudovít Šurina
(redakčne upravené)

A opäť sme zlepšovali obraz lesníckeho stavu „Svätojurská púť Nitrianska Blatnica“

V rámci Lesov Slovenskej republiky, štátny podnik, Odštep-ný závod Prievidza si plne uvedomujeme veľký význam spolupráce s mládežou, s laickou i odbornou verejnosťou. Každý rok organizujeme množstvo aktivít hlavne pre školskú mládež na viac ako 52 základných školách.

Spojenie aktivít lesnej pedagogiky s kultúrnou akciou v historickom kontexte sme plne využili dňa 26.4.2015 v rámci „Svätojurskej púte“ pri Rotunde sv. Juraja v Nitrianske Blatnici.

Nachádza sa tu kostolík z pred románskeho obdobia, ktorý je zasvätený svätému Jurajovi. Každoročne, od nepamäti, sa na Juraja spontánne koná v nedeľu púť za účasti niekoľko tisíc ľudí. Toto stretnutie je spojené aj s množstvom iných aktivít v rámci celej obce.

Aj zamestnanci Odštepného závodu Prievidza a hlavne Lesnej správy Duchonka roky využívajú, a aj tento rok využili, toto stretnutie na plnenie svojich cieľov pri práci s verejnosťou.

Prostredníctvom vzdelávacích, výchovných i športových aktivít sme sa trinásti lesníci snažili poukázať na nenahraditeľný význam lesa pre človeka, na jeho funkcie i na potrebu jeho ochrany. Žiakom i širokej verejnosti sme sa snažili poradiť ako by sa mali v lese správať a ako i oni môžu pomôcť pri ochrane našich krásnych lesov.

V neposlednom rade bolo našim cieľom zlepšovanie obrazu lesníckeho stavu v spoločnosti, pripomínanie našej histórie i vzdávanie úcty našim predkom.

Mnohí sme konštatovali, že mladá generácia je neskutočne vzdelaná. Vedomosti žiakov o prírode, o drevinách, o zvieratách, o lesníctve boli obdivuhodné. Naše činnosti oslovili všetky vekové kategórie. Do aktivít sa zapájali nielen deti ale aj ich rodičia i starí rodičia. Hoci bola nedeľa, mali sme radosť z účelne a hodnotne využitého dňa. Krásneho slnečného dňa, ktorý mnohých ľudí, mnoho detí i ich rodičov presvedčil, že lesy sú nevyhnutné pre človeka, slúžia všetkým občanom a ak sa budeme o lesy starať, potom ich budeme mať čisté, krásne a zdravé, budeme sa v nich cítiť dobre, budeme radi chodiť do lesa na prechádzky, budeme dýchať čistý vzduch a budeme vidieť čisté potoky.

Na tvárach kolegov vidieť spokojnosť i presvedčenie, že toto je cesta a aj tieto aktivity zapadajú do okruhu našej profesionálnej činnosti, ktoré nielen musíme ale hlavne chceme vykonávať.

Lesu zdar!

Rudolf Gábriš

Príbeh lesa od semena po strom

Medzinárodný filmový festival Ekotopfilm - Envirofilm 2015

Priviezli sme stromčeky a sprievodný program pre deti na Medzinárodný filmový festival Ekotopfilm - Envirofilm 2015 do Banskej Bystrice a Bratislavy. Nadšení ľudia všetkých vekových kategórií, kvalitné dokumentárne filmy venované trvalo udržateľnému spôsobu života a ochrane životného prostredia, zmenu v správaní sa človeka k prírode, technologickým a procesným inováciám, ktoré vedú k efektívnejšiemu využívaniu zdrojov našej planéty a bohatý zážitkový sprievodný program, takto môžeme stručne charakterizovať ďalší ročník medzinárodného filmového festivalu Ekotopfilm - Envirofilm 2015. Súťažné filmy festivalu sa premietali v Bratislave a Banskej Bystrici. Festival opäť nezabudol ani na detského diváka, samostatne bol zostavený Junior program pre deti.

Jedným z oficiálnych partnerov festivalu je firma DB Schenker, ktorá tento rok svoje partnerstvo poňala v duchu loga: „Robíme svet zelenším: vezieme stromy do mesta“. V OZ Semenoles Liptovský Hrádok nás oslovili, jednak ohľadom nakuupu stromčekov pre deti a taktiež sprievodného podujatia na Junior

sekcii. Festivalu sme sa zúčastnili 26.5. v Banskej Bystrici a 27.5. v Bratislave. Junior blok bol rozdelený na tri vekové kategórie: prvý a druhý stupeň základnej školy a stredné školy. V oboch mestách sa festivalu zúčastnilo spolu okolo 1 500 mladých divákov. Deti si najskôr pozreli súťažné filmy, potom sme si pre nich pripravili sprievodný program, na konci ktorého sa im rozdali rôzne druhy obalovaných sadeníc lesných drevín, tie si mohli vysadiť v areáli školy alebo bydliska.

V rámci sprievodného programu sme si pre deti pripravili zaujímavú prezentáciu s názvom: „Príbeh lesa od semena po strom.“ Čo to je les, aký má pre nás význam, prečo je dôležité lesné semenárstvo a škôlkarstvo, prirodzená a umelá obnova lesa, výchova lesa a ako bonus rozdiel medzi krytokorenými a voľnokorenými sadenicami, to všetko a ešte viac sme prezradili malým návštevníkom. Krátkym kvízom si deti zábavnou formou overili svoje vedomosti. Prekvapivé bolo zistenie, že deti väčšinou nevedia, koľko rokov musí rásť strom, aby sa stal dospelým, aká je lesnatosť Slovenska alebo aká je najrozšírenejšia drevina na Slovensku. Tento náš interaktívny vstup mal priniesť zvýšenie povedomia o význame lesa, vybudovať dôveru k lesníckej profesii, objasniť princípy trvalo udržateľného lesného hospodárstva a zvýšiť u detí záujem o ochranu hodnôt lesa. Aj keď je mimoriadne ťažké zaujať v súčasnej pretechnickej dobe rozprávaním o lese, stretli sme práve v týchto veľkých mestách deti, ktoré sa veľmi tešili, že si môžu zasadiť svoj stromček a ktoré si uvedomujú aký má les a práca lesníka pre našu spoločnosť význam. Samozrejme, jednoduchšie je zaujať najmladšiu generáciu, oveľa ťažšie je práca so stredoškôlkami, preto by sa práve táto veková skupina mala stať cieľom našich budúcich aktivít. Festival bol pre nás zaujímavou skúsenosťou a už teraz sa tešíme na spoluprácu pri ďalších ročníkoch.

Gabriela Luptáková,
OZ Semenoles Liptovský Hrádok

Prečo mám rád les?

Jaroslav Šulek

Jeden významný človek povedal, že polovica krásy sveta je v oblakoch. Nechcem s týmto názorom polemizovať, dovoľm si však povedať, že tá druhá polovica krásy sveta je určite schovaná v horách a lesoch. Vždy ma dokázali a dokážu nadchnúť pekné scenérie hôr, malebné zákutia lesných čistín a lúk, mladé i staré lesné porasty. Doteraz si živo spomínam na neopísateľný zážitok pri výstupe na Kráľovu hoľu od Pustého Poľa, keď som sa zrazu vo vysokej nadmorskej výške ocitol v srdci Martalúžky a

naskytl sa mi pohľad na tento bralnatý prírodný amfiteáter s kaskádami Hnilca. Uprostred polianka obklopená kolmými skalnými stenami a zdravými lesnými porastami. Skutočná nádhera... Viacročné túry po hrebeňoch našich hôr a nocovanie pod holým nebom v lóne hlbokých lesov dotvárali moje lesnícke čítanie. Uvedomujem si tiež, že les a práca pre les ma nielen naplňa, ale aj živí, poskytuje živobytie pre moju rodinu. Lesu som za to vďačný. Som tiež rád, že les svojimi darmi slúži všetkým ľuďom. V lese sa vždy dobre cítim, či som v ňom pracovne alebo rekreačne. Zakaždým, keď som v Dobročskom pralese, napadne mi myšlienka, že les je ako prírodný chrám, v ktorom si môžem odpočinúť, osviežiť myseľ i dušu a obdivovať genialitu jeho Tvorcu.

Aj pre toto všetko mám rád les...

Jaroslav Šulek
predseda Slovenskej lesníckej komory

Lesnícka osada Kyslinky

21.

VÝZNAMNÉ
LESNÍCKE
MIESTO

Lesnícka osada Kyslinky
Hrochoť - Kyslinky
okres Banská Bystrica
(N 48°39'13,6" E 19°25'49,4")

www.lesy.sk

Lesnícka osada Čierny Váh

6.

VÝZNAMNÉ
LESNÍCKE
MIESTO

Lesnícka osada Čierny Váh
Kráľova Lehota
okres Liptovský Mikuláš
(N 49°1'17,3" E 19°47'38,3")

www.lesy.sk

Lesnícka osada Kyslínky

ako unikátny typ lesníckeho osídlenia na Slovensku vznikla v súčinnosti s budovaním Víglašskej lesnej železnice v rokoch 1904-1906. Na Kyslín-

konštrukcii i zaujímavá železničná telefónna búdka, pozostatok spomínanej lesnej železnice. Tu dal vybudovať Frídrih Habsburg pán Víglašského panstva a s rozchodom 760 mm viedla na 23 km úseku cez Víglaš – Očová píla – Hrochotský Mlyn - Bugárová – Bátová – Kyslínky – Polianka. Za účelom zväžania dreva slúžila lesníkom 70 rokov a bola jediným spojením Kyslíniek s okolitým svetom. Pre jej nerentabilnosť ju v roku 1975 zrušili a osadu sprístupnili

kách, osade vybudovanej v kaldere vyhasnutej sopky Poľana, bývalo ubytovaných aj 200 lesných robotníkov a približne 70 stálych obyvateľov. Dnes tu trvalo žije pár lesníckych rodín v typických lesníckych stavbách s hospodárskymi budovami. Najväčšia budova, ktorá pôvodne slúžila Vysokej škole lesníckej a drevárskej ako výchovné centrum a s kapacitou 50 osôb, je sídlom Lesnej správy Kyslínky. Z pôvodných stavieb sa zachovali vzácne horárne, pôvodný domček uhliara ale tiež zvyšky mostných

asfaltovou cestou. Dnes sa osada môže pochváliť tým, že sa nachádza v CHKO Poľana a v Poľovnom revíri Chránená polovná oblasť Poľana, ktorý získal v roku 2013 Cenu Edmonda Blanca. Lesnícka osada Kyslínky bola vyhlásená za významné lesnícke miesto 09.07.2010.

Lesnícka osada Čierny Váh

vznikla z potreby riadenia lesníckej činnosti v tejto oblasti patriacej kráľovskej komore v prvej polovici 18. storočia. V roku 1764 tu stála prvá horárň v Nízkych Tatrách, v čase, kedy Hrádocké panstvo

začalo na tomto mieste usadzovať prvý lesnícky personál. V roku 1767 doviezol barón Gessau do Hrádku aj pílu na rezanie stromov. Taxáciu s popisom porastov tu zaviedli už v roku 1766. K osade pozostávajúcej z 10 domov, patrili samoty Benkovo, Dikula, Medvedzia a Ráztoky. Kvôli splavovaniu dreva stavali lesníci na okolí hate (tajchy) s čím súvisel aj rozvoj pltníctva. V roku 1914 tu začala výstavba

Považskej lesnej železnice, ktorá mala vyše 104 km, slúžila takmer šesťdesiat rokov. V osade Čierny Váh sa zachovala aj pôvodná drevená železničná stanica. Najväčší počet obyvateľov 136 bol zaznamenaný v roku 1970. Bol tu vybudovaný kostol, cintorín, škola, obchod a krčma s kolkárňou. Prvý raz sa spomína roku 1808, neskôr administratívne splynula s obcou

Kráľova Lehota. Osada je známa aj vybudovaním prečerpávacej vodnej elektrárne Čierny Váh. Hrádza dolnej nádrže je tesne nad horárňou Nižný Chmelinec, vodu Čierneho Váhu zdvihne v dĺžke asi dva kilometre až po osadu Čierny Váh. Lesnícka Osada Čierny Váh bola vyhlásená za významné lesnícke miesto 08.11.2007.

Wagner Karol, kráľovský lesný radca

V tomto roku si pripomíname 185. výročie narodenia špičkového lesníka Karola Wagnera. Narodil 8.10.1830 v Sugatagu, župa Marmaroš, kde jeho otec Antal bol zástupcom hlavného lesníka, lesov národnej pokladnice (eráru). Strednú školu ukončil s vyznamenaním v župnom meste Satu Mare roku 1850. Ešte toho roku pokračuje na Banskej akadémii v Banskej Štiavnici, najprv na Banickom odbore, neskôr aj na Lesníckom odbore a končí ju ako premiant v roku 1855.

Po vysokoškolských štúdiách nastupuje na lesný úrad do Banskej Bystrice ako pomocný lesník, neskôr bol preradený na odbor plánovania a zariaďovania lesov. V roku 1857 je vymenovaný za lesného praktika do Dobroče.

Obdobie pôsobenia Wagnera na Lesníckom odbore Banskej Akadémie v Banskej Štiavnici možno hodnotiť z hľadiska rozvoja Lesníckeho odboru mimoriadne pozitívne, na strane druhej sa k nemu viažu negatívne dôsledky likvidácie nemeckého vyučovacieho jazyka na Akadémii. Na Akadémii pôsobil v dvoch obdobiach:

– I. Obdobie pôsobenia na Akadémii 1859–1864 (pred dualizmom). Pôsobí tu ako adjunkt profesora Schwarza a po piatich rokoch nedobrovoľne odchádza z Akadémie. Po potlačení revolúcie, ktorej bol nielen sympatizant, ale aj aktívny propagátor jazyka maďarského na Akadémii mu rakúska Dvorská komora jeho postoj nezabudla zhodnotiť.

V medziobdobí rokov 1864–1866 bol Wagner zamestnancom komorských lesov v Marmarošskej župe a v školskom roku 1866–1867 učil lesníctvo na poľnohospodárskom a lesníckom učilišti v Keszthely. Po vzniku Rakúsko-Uhorska (dualizmu) v

roku 1867 sa Wagner vracia na Akadémiu ako samozrejмый víťaz konkurzu.

– II. Obdobie pôsobenia na Akadémii 1867–1872 (po vyrovnaní). Lesnícky odbor pod Wagnerovským hoci krátkym päťročným vedením, zaznamenáva veľký rozvoj. Aktivizuje činnosť Akadémie, ktorá bola vo veľmi zlom stave a spolu s prof. Štefanom Farbakom ju budujú v nových uhorských podmienkach v tom najlepšom slova zmysle. Lesnícky odbor má jeho zásluhou prvýkrát v histórii viacčlenný profesorský zbor, vypracoval nový učebný plán, budujú sa školské zbierky, zabezpečil Klauzové pozemky pre hornú Botanickú záhradu, doterajšie prenajímanie školského poľsia v Kysihýbly prešlo do správy Akadémie atď. Wagner na Lesníckom odbore pred-

nášal podobné predmety ako pri jeho prvom pôsobení na Akadémii v rokoch 1859 – 1864: zariaďovanie lesov, oceňovanie lesov, lesnícku geodéziu a dejiny lesníckej literatúry. Vyučujúcim jazykom sa stala maďarčina už od októbra 1867. Zrušením nemčiny ako vyučovacieho jazyka stratila Lesnícka akadémia svoj európsky význam, pretože cudzích záujemcov o štúdium na škole s málo známym maďarským vyučovacím jazykom nebolo.

Ešte v roku 1867 začal Wagner vydávať spolu s Adolfom Divaldom časopis „Lesnícke listy“ (Erdészeti lapok). Bol to prelom v uhorskom lesníctve, považujú sa za tvorcov maďarskej odbornej lesníckej terminológie. Preto spolu s Divaldom vydali aj Terminologický lesnícky maďarsko-nemecký a nemecko-maďarský slovník (Budapešť 1868). Je autorom tzv. Wagnerovej priemerky na meranie stojacich stromov. Bol podpredsedom Krajinského lesníckeho spolku. V rokoch 1872–1879 ako špičkový lesnícky odborník pôsobil na Ministerstve financií v Budapešti, kde získal hodnosť hlavného uhorského kráľovského lesného radcu vo funkcii prednostu lesníckeho odboru. Na ministerstve pripravil okrem iného aj vydanie prvého súborného lesného zákonného článku XXXI z roku 1879 a pričínil sa o ustanovenie prvých riaditeľstiev štátnych lesov nezávislých na banskej správe.

Zomrel predčasne bez naplnenia svojich ďalších bohatých predstáv v lesníckom odvetví 21.12.1879 ako 49-ročný prednosta Lesníckeho odboru Ministerstva financií v Budapešti.

Viliam Stockmann

Lesníci so svojimi deťmi v lesníckom ekocentre

Neprešiel ani mesiac od otvorenia lesníckeho ekocentra v Malcove na OZ Prešov a deň pred oficiálnym dňom detí patrili jeho priestory lesníkom a ich rodinám. Tie prišli tento výnimočný sviatok spoločne osláviť práve sem. Deti hneď zaujali vypravené zvieratká a rybičky v studničke. Krstom prešli aj pracovné stoly, kde si vyskúšali svoju zručnosť pri výrobe vtáčích búdok a krmidiel, vyrobili si medajlóniky i vlastnú pomôcku na určovanie stôp zveri, listov, plodov stromov. A skutočná zábava bola s drevenými hudobnými

nástrojmi a vábničkami. Štrnásť odmenených detí sa so svojimi rodičmi presunuli autami na Kríže, kde v kozube založili oheň a začala sa opekačka. Po zjedení všetkých dobrôt si deti vyrobili prírodné ceruzky, ktoré im spolu so spoločnou fotografiou budú pripomínať tento jedinečný Medzinárodný deň detí. Nasledovala už len rozlúčka s myšlienkou, že o rok si to určite musíme zopakovať.

Alena Hanková
technik LS Bardejov
(redakčne upravené)

Služi dnešná ochrana prírody skutočne k ochrane prírodných

Nemám v úmysle písať o neškodnosti lesníctva voči prírode, lesníctva, ktoré už stáročia manažuje lesy v prospech človeka... čo doteraz napodiv nikomu nevadilo a nespôsobovalo žiadne spoločenské, ani názorové problémy. Nebudem rozpisovať ani fakt, že vďaka lesníctvu (napriek lesníctvu?...) má Slovensko na Európske pomery vysoko nadpriemerne zachovanú prírodu s vysokým koeficientom biodiverzity, s jednou z najvyšších výmer chránených území z výmery krajiny v rámci EU. Toto sú argumenty, ktoré odporcovia lesníctva neradi počujú, možno aj preto, že sa ťažko vyvracajú.

Skôr sa zamýšľam nad tým, prečo nie sme schopní využiť v tejto oblasti pozitívne skúsenosti z minulosti, posilniť pozitíva, eliminovať negatíva, a tak zlepšovať starostlivosť nielen o lesy, ale aj o prírodu ako takú. Prečo nebudujeme systém na princípoch, ktoré overili naši otcovia, ale silou mocou vnášame do ochrany prírody, v kultúrnej urbanizovanej krajine novú ideológiu, nový pohľad na spôsob ochrany prírody, ktorý nemá v našich zemepisných šírkach tradíciu a povedzme si otvorene ani opodstatnenie.

Prečo považujeme z ochránárskeho hľadiska za hodnotné iba tie územia, kde sa nezasahuje (aj napriek tomu, že tieto „vznikli rukou človeka“ a pred niekoľkými rokmi boli ešte intenzívne manažované)? Územia, z ktorých sa mnohé dostali samovývojom do takého stavu rozvratu, že prestávajú plniť ekosystémové služby pre verejnosť. Prečo nás nezaujíma predmet ochrany, ale glorifikujeme spôsob ochrany najlepšie bezzásah (bez ohľadu na to, aký to bude mať dopad na predmet ochrany)? Prečo za jediný škodlivý činiteľ pre prírodu sa považuje človek? A prečo nechráňime prírodu pre človeka, ale pred človekom?

A celé sa to robí s takým agresívnym nátlakom na verejnosť, že chudák zmagorený radový občan, keď počuje v lese zavrčať motorovú pílu, tak to rovno berie ako útok na jeho ústavou zaručené právo na priaznivé životné prostredie. Väčšina povodní, ktoré postihli Slovensko v poslednej dobe je podľa ochráncov (a bohužiaľ už aj nemalou časťou verejnosti) považovaná za dôsledok lesníckej činnosti. Ľudskou aktivitou, ktorá sa v danej lokalite realizovala stáročia a doteraz takéto problémy nespôsobovala? Averzia voči aktívnemu manažmentu dosiahla už také rozmery, že správne konania ohľadom vydávania súhlasov resp. výnimiek na činnosti regulované zákonom o ochrane prírody (štandardne v minulosti bežne vykonávané) trvajú aj štyri roky, napriek zákonom stanovených dvoch mesiacov. Tj. väčšinou nadobudnú (ak vôbec nadobudnú) v čase, keď sú už vzhľadom na diametrálne odlišný východiskový stav predmetu žiadosti bezpredmetné. Najväčšie straty počas správneho

konania vznikajú účelovými obštrukciami „prihlásených účastníkov konania z tretieho sektora“, ktorí síce de facto nemajú priamy vzťah k posudzovanému problému, ale de jure im to zákon umožňuje (stačí ak deklarujú, že majú pocit, že sa ich to týka), a tak to aj patrične v svoj prospech využívajú, samozrejme bez zodpovednosti za stav, ktorý svojim konaním umožnia spôsobiť a aj spôsobia. Pritom ich poslanie v konaní je veľmi jednoduché. Využívajú iba nedokonalosť legislatívy ochrany prírody (ktorou je prístupnosť jej subjektívneho výkladu bez jasných pravidiel) a na všetko, čo je spojené s aktívnym manažmentom povedať NIE a je úplne jedno, čoho sa konanie týka (či už ide o plánovanú ťažbu, likvidáciu invázných rastlín, alebo nejaký fotograf, ktorý plánuje v prírodnej rezervácii nafoťiť fotografie do kalendára...), však stanoviská s rovnakým obsahom majú dopredu vytlačené. V praxi sme sa stretli aj so stanoviskom jednej mimovládnej organizácie, ktorá sa z neúčasti na správnom konaní ospravedlnila spôsobom, že sa nemôže rokovania zúčastniť, ale dopredu nesúhlasí s tým, na čom sa dohodnú ostatní účastníci konania.... Takto si naozaj verejnosť predstavuje odborný prístup pri riešení ochrany prírody v rámci správnych konaní?

V jednom nemenovanom rozhodnutí pracovník orgánu ochrany prírody, ktorý zrušil rozhodnutie prvostupňového orgánu vo svojom zdôvodnení oí. uviedol „...*pokiaľ správny orgán v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že pri povolení výnimky bral v úvahu ekonomické záujmy žiadateľa, možno takýto postup správneho orgánu považovať v danom prípade ako prejav svojvôle, keďže posúdenie takéhoto dôvodu z ustanovení zákona o ochrane prírody nevyplýva.*“... To sa naozaj potrebujeme dostať tak ďaleko od reality? To naozaj v tomto štáte už nepotrebujeme nič vyrábať, nepotrebujeme znížiť straty a efektívizovať náklady? Naozaj chceme aj jedinou obnoviteľnú surovinu dovážať zo zahraničia, alebo ju plánujeme nahradiť plastmi?

Nie je v danom prípade dôležité, či sa na konkrétnej lokalite mala povoliť nejaká ťažba, alebo nie (určite sú miesta, kde to nie je dôvodné ani želateľné), tu ide o princíp, o prístup, filozofiu, o pohľad na problém, stratu úcty k tradičným hodnotám, keď sa napriek proklamovanému (už aj sprofanovanému výrazu „trvalodržateľný“) a v mene trvalej udržateľnosti a zároven v rozpore s ňou permanentne ignorujú sociálne a ekonomické atribúty, ako pre prírodu škodlivé a dehonestujúce.

Dnes sa považuje pomaly za zločin využívať drevo na hospodárske účely aj napriek tomu, že užívateľ pozemku je povinný garantovať udržateľnosť nie len produkcie dreva, ale aj širokej škály ekosystémových služieb. Dnes sme sa akosi

naučili žiť na dlh. Netrápia nás nevyužitie možnosti, ako trebárs spôsob na zníženie nákladov na ochranu prírody... Výrazne to podporujú aj štrukturálne fondy, cez ktoré sa nalievajú do ochrany prírody milióny eur. Efekt z použitých prostriedkov však radový občan sotva pocíti, a to aj preto, že realizované projekty sa nerobia v prospech ochrany vlastnej prírody, prírodných hodnôt, ale v mene „ideológie ochrany prírody“, ktorá na človeka akosi zabudla. Ako sa traduje medzi ochráncami: „Nie je dobrý projekt, ktorý dačo

definitívne vyrieši, ale ten, ktorý otvorí nové možnosti na čerpanie ďalších projektov“....

A tak sme sa dopracovali do stavu, že za historicky najvyššieho finančného vkladu do ochrany prírody sme dosiahli najhorší zdravotný stav lesov v novodobej histórii.

Každý normálny človek chce žiť a vychovávať svoje deti v priaznivom životnom prostredí a ani lesníci nie sú výnimkou. Tobôž, keď sú od stavu prírody, tj. od jej zdravotného stavu a ekologickej stability, priamo závislí. Celé by sa to však dalo robiť aj s menšími nákladmi a stratami efektívnejšie, s menšou animozitou a averziou, ako je tomu dnes.

Najväčnejšie na tom je fakt, že namiesto zrealňovania, zjednodušovania a „poľudšťovania“ ochrany prírody sledujeme opačný trend, kedy sa otvárajú nož-

hodnôt, alebo chráni len novodobú ideológiu ochrany prírody?

nice k novým spôsobom a možnostiam obmedzení užívateľov pozemkov.

Takýto systém ochrany neprináša prospech nie len užívateľom pozemkov, štátu, ale bohužiaľ ani prírode. Otázka potom stojí: „Prečo s tým nič nerobíme?“

Ochrannárske zoskupenia s obľubou na presadzovanie svojich záujmov používajú Európsku úniu ako baranidlo, ako strašiak pred sankciami. Napriek tomu, že praktickú realizáciu spôsobu ochrany prírody EU ponecháva na jednotlivé členské štáty.

Nikdy sme nepovedali, že v lesníctve nie je čo meniť a ďalej zlepšovať. Samotné lesníctvo sa vyvíja smerom k ekologizácii výrobného procesu a ak príde konštruktívny, zmysluplný a realizovateľný návrh z ktorejkoľvek strany, tak sa priebežne zavádza do praxe. Nie je však nič horšie, ako nepoznať logickú transparentnú víziu bez vzájomnej komunikácie a iba čakať, čo tá druhá strana zase vymyslí....

Spôsob ochrany prírody je na slovenské pomery nastavený finančne neúnosne. O niekoľko rokov môžeme očakávať zánik resp. minimálne výraznú redukciu zdrojov štrukturálnych fondov, z ktorých sa dnes financuje gro nákladov na ochranu prírody. Ak tieto zdroje nebudú, alebo budú v nedostatočnom objeme, tak sa Slovensko dostane do veľkých problémov, lebo legislatíva

ochrany prírody je nastavená na iný finančný režim, ako budeme schopní finančne utiahnuť. A legislatíva nepozná pojem „nemusím, keď nemám peniaze“. Preto je najvyšší čas začať sa problematikou seriózne zaoberať a nie len „kotúľať ďalej snehovú guľu neriešených problémov“. Je potrebné nie len verbálne, ale aj prakticky začať budovať efektívny, proporčne vyvážený systém ochrany prírody, ktorý bude reálne zohľadňovať aj sociálne a ekonomické požiadavky obyvateľov a hlavne bude finančne únosný aj pre štátnu pokladnicu.

Pred časom bola zverejnená monitorovacia správa o stave biodiverzity v Európe, ako výstup najgrandióznejšieho a najdrahšieho projektu európskej únie NATURA 2000. Z výstupu vyplynulo, že sa EU, napriek tomuto projektu, nepodarilo zastaviť pokles biodiverzity. Tieto údaje potvrdila aj Európska environmentálna agentúra (EEA).

Takýto výsledok by som nepovažoval za prekvapujúci, nakoľko samotný princíp ekonomík kapitalistických spoločností je založený na „rozšírenej reprodukcii“ tj. permanentné špirálovité zvyšovanie výroby, rozvoja, bodovania novej infraštruktúry a hlavne spotreby, čo sa samozrejme negatívne premieta aj do stavu prírody. Otázka teda nestojí tak, či pokles biodiverzity dosiahneme obmedzením tradičných pracovných možností (a tým aj ich zdroja príjmov) miestnych užívateľov pozemkov, ale či tie nadnárodné korporácie, ktoré hýbu ekonomikami kontinentov si jedného dňa povedia, že už majú dosť a už viac nebudú žiť na úkor ostatných, našich potomkov a aj prírody. Myslím, že odpoveď na túto naivnú otázku je veľmi jednoduchá... Zrejme v intenciách, ako povedal jeden vysokopostavený zástupca ochrany prírody: „Nie je dôležité, či na tom reálne robíme, dôležité je, aby si verejnosť myslela, že to robíme“. A ako bonus k tomu je potrebné spochybniť opodstatnenosť a legitimitosť súčasného správcu lesných pozemkov, aby ho bolo možné vymeniť za iného z oblasti ochrany prírody. Nikto však už nehovorí o tom, že aj tento potencionálny záujemca o nového správcu, by musel robiť to, čo jeho „predchodca“. Štát si jednoducho nemôže dovoliť lesy nechať „ležať ladom“, pardon... nechať v bezzásahovom režime 60 % lesov a zlikvidovať tak jedného z najvýznamnejších tvorcov HDP a ohroziť tak celý spracovateľský reťazec.

A nebuďe aj toto jeden z dôvodov, prečo ochrana prírody neakceptuje lesníkov ako partnerov pre spoluprácu, ale ako konkurentov?

V súčasnosti prebieha „Verejná konzultácia ako súčasť kontroly vhodnosti právnych predpisov EÚ o prírode (smernica o vtáčkoch a smernica o biotopoch)“. Tj. hlavných legislatívnych noriem, ktoré riadia národné legislatívy v oblasti NA-

TURA 2000. Každý občan, organizácia EU má možnosť v termíne do 24.07.2015 formou online dotazníka vyjadriť svoj názor na systém presadzovania legislatívy európskej únie týkajúcej sa ochrany prírody.

Sme toho názoru, že občania EU majú nárok na priaznivé životné prostredie, majú záujem o ochranu prírody, ale nie na úkor neprimeraného a mnohokrát neodôvodneného obmedzovania sociálnych a ekonomických istôt. Peniaze, ktoré EÚ vyčlenila na presadzovanie záujmov ochrany prírody by mali v prvom rade smerovať k užívateľom pozemkov, ako subjektom, ktorí majú najväčší potenciál zlepšiť stav prírody chráneného záujmami EU a nie rôznym účelovým ochranárskym zoskupeniam, ako je bohužiaľ tomu dnes.

Mimovládne organizácie spustili masívnu kampaň na nasmerovanie výsledku ankety smerom, aby sa zakonzervoval dnešný spôsob ochrany, bez systémových zmien. Za tým účelom „pluralitne a demokraticky jednofarebne“ dopredu vyplnili formulár za respondentov, ktorí stlačením tlačidla ENTER pridajú svoj hlas princípu, ktorý za nich vymyslel niekto druhý. Viď. <https://www.naturealert.eu/sk>. Čo je samozrejme v poriadku, každý má právo naložiť so svojím hlasom podľa svojej vôle... V čase písania tohto príspevku ochranársku petíciu podporilo skoro 200 000 respondentov.

Online dotazník (pre tých, čo majú svoj názor, a chcú ho slobodne vyjadriť) je prístupný na internetových adresách aj s možnosťou voľby slovenského jazyka: (European Commission – Environment – Consultation) http://ec.europa.eu/environment/consultations/nature_fitness_check_en.htm dotazník je priamo dostupný na: <https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/EUNatureDirectives>

Public consultation as part of the Fitness Check of the EU nature legislation (Birds and Habitats Directives)

Preto je na každom z nás, či sa aj naďalej budeme iba sťažovať, ako ochrana prírody preberá a skresľuje hodnoty, ktoré tvoríme, alebo sme ochotní a schopní s tým aj niečo reálne urobiť? Teraz je ten vhodný čas a priestor!

Dúfajme, že európski úradníci k problematike ochrany prírody pristúpia pragmaticky a vykonajú v nej systémové zmeny, ktorými ochrana prírody reálne zohľadní aj požiadavky človeka, hlavne vo finančne poddimenzovaných regiónoch. Neobávame sa, že by to išlo na úkor ochrany prírody. No a zároveň pre istotu dúfajme, že toto nebude jediná a posledná možnosť a šanca ako zjednať nápravu nie najlepšie fungujúceho systému.

Luboslav Mika
Vedúci Odboru životného prostredia

Prežili lavínu pod Dhaulágiri

Môjmu spolužiakovi z VŠLD Zvolen Ing. Jánovi Peťovi sa splnil životný sen. Po ukončení školy, v roku 1980, nastúpil do pracovného pomeru na Stredisko protilavínovej prevencie do Jasnej. Neskoršie až do dôchodku bol vedúci tejto inštitúcie. Pre lesníka a aktívneho horolezca to bolo určite zaujímavé povolanie. Doposiaľ pracuje ako lektor lavínových kurzov a horský vodca. Jeho dvaja synovia Rasto a Miro zdedili po otcovi lásku k horám. Chlapci sa venujú extrémnemu lyžovaniu, lezeniu v horách, skalolezectvu a skialpinizmu. Jano sa smeje, že už mu na tie vrchy dochádza dych, a kde on končí, chalani začínajú.

Miroslav Peťo (1985)

Extrémny lyžiar a lezec. Od roku 2008 je členom reprezentačného tímu Slovenského horolezeckého spolku JAMES. Ako extrémny skialpinista pôsobil v Tatrách, Alpách a Škandinávií. Zo svojich extrémnych zjazdov si najviac cenní prvozjazd východnej steny Sunnmorslauparleagdy v Nórsku, zlyžovanie Aiguille Verte cez kuloár Couturier a v domácich Tatrách prvozjazd Kežmarského štítu napriamením Tatarkej cesty.

Na základe vynikajúcich športových výsledkov sa obaja bratia dostali do lyžiarsko-horolezeckej expedície Dhaulágiri 2014. Hlavným cieľom expedície bol výstup a zlyžovanie siedmej najvyššej hory sveta Dhaulágiri (8167 m n. m.) bez podpory umelého kyslíka. Expedíciu však postihla veľká tragédia. Na základný tábor sa dňa 14.10.2014 zrútila veľká lavína. Jano Peťo tam mal dvoch synov. Pod lavínou zahynuli vedúci expedície Ján Matlák, Vladimír Švancár. Hory milovali a v horách aj zomreli. Neprežili tiež traja šerpovia. Ostatným ôsmim členom sa podarilo z lavíny vyhrabať. Obidvaja bratia Miro a Rasto sa s nami podelili o svoje zážitky. Ale začneme po poriadku.

intenzívnejšie. S horolezectvom som začal tiež v detstve s otcom, mojou prvou horolezeckou túrou v Tatrách bol pilier na Voliu vežu. Vtedy som mal deväť rokov.

Rasto: K prírode, k horám a k športu nás viedli od malička naši rodičia. Na lyžiach som stál už ako trojročný v Jasnej. Prvú tatarskú horolezeckú cestu som vyliezol v deviatich (východný hrebeň Žabieho koňa). Od šestnástich som začal lyžovať aj liezť „ťažšie veci“ spolu s Miro.

Ste aj na lane ako bratská dvojica, alebo máte iných spolulezcov?

Miro: S brácom sme spolu často liezli hlavne v Tatrách. V Alpách a Dolomitoch som mal v náročných cestách väčšinou iných spolulezcov. Ako zohratý tím spolu s brácom pôsobíme najmä pri extrémnom skialpinizme, kde sme si vyrovnaní partáci, kamaráti, vzájomne sa dopĺňame. V horách pri lyžovaní pôsobíme na rovnakej vlnovej dĺžke a spoločne vytvárame synergiu, ktorá nám už neraz pomohla v extrémnych situáciách.

Rasto: Ja sa v lezení nemôžem porovnávať s Miro. Som len rekreačný, t.j. „oddychový“ lezec. Vyliezol horolezeckú cestu do klasifikácie 6+ UIAA.

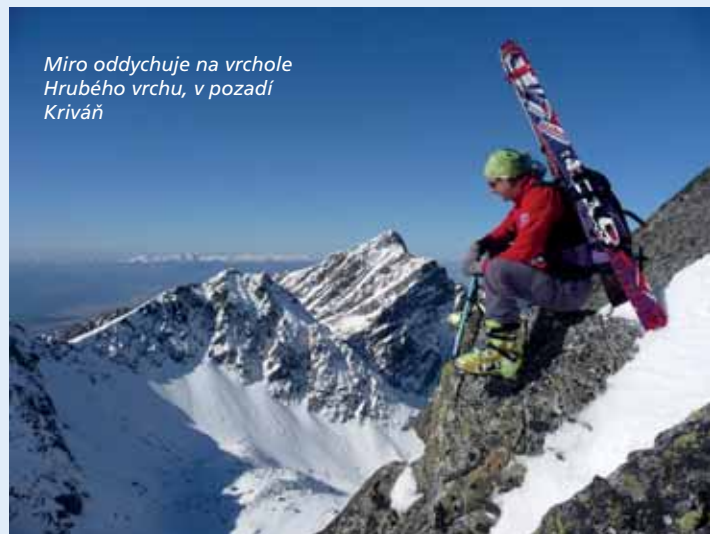
Ťažšie cesty buď „prehákujem“ alebo pomocou šplhadla „vyžumarujem“. Keď nemal kto ísť s Miro, tak som šiel ja. Mal som čas aj chuť. Hoci som niekedy viac za Miro žumaroval ako liezol. Do väčších stien (Alpy, Dolomity) treba mať vyrovnaného partáka (technicky aj kondične), čo ja nie som. Preto som s bratom v zahraničí ťažké cesty neliezol. Iná vec

Rastislav Peťo (1987)

Extrémny skialpinista, ktorý má zlyžované viaceré extrémne zjazdy vo Vysokých Tatrách (Kežmarský štít Tatarovou cestou, severnú stenu Malého Kežmarského štítu, napriamenie Grónskeho lávky, severnú stenu Štrbského štítu a mnohé iné), v Alpách (Aiguille Verte, Gervasuttiho kuloár z Mont Blanc du Tacul, Pallavicini rinne na Grossglockner,...) a niekoľko pekných línií aj v Nórsku. Pracuje ako zdravotnícky záchranár.

Miro odдыхuje na vrchole Hrubého vrchu, v pozadí Kriváň

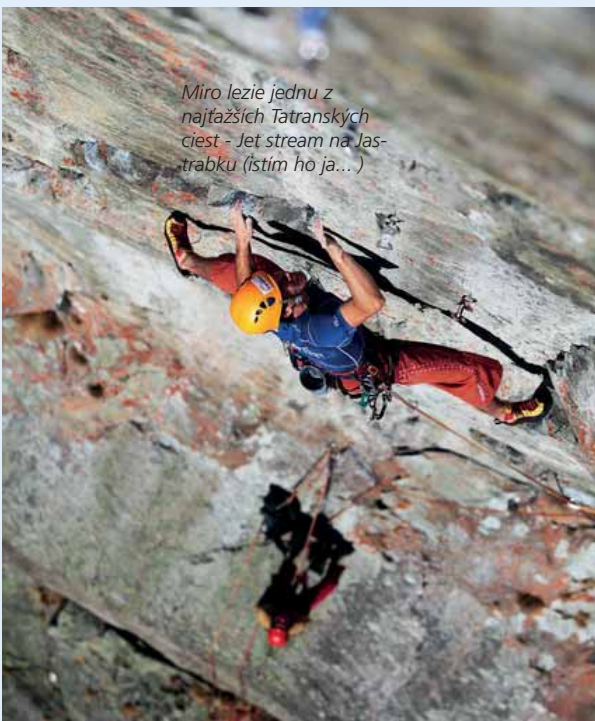

je skialpinizmu. Spolu sme vynikajúci tím. V horách si rozumieme bez slov.

Čo pre vás znamenajú adrenalínové športy?

Miro: Takzvané adrenalínové športy nevnímam ako adrenalínové. Ide pre mňa v prvom rade o činnosti v horách, ktoré mi napomáhajú byť v prírode naplno prítomný a bdely. Je však pravdou, že sa už dlhé roky venujem aj športovým aktivitám, pri ktorých je prítomná istá miera rizika, na čo ľudské telo reaguje vyplavovaním rôznych hormónov, medzi inými aj adrenalínom. No pre mňa to je len vedľajším produktom

Miro lezie jednu z najťažších Tatranských ciest - Jet stream na Jas-trabku (istím ho ja...)

Kedy ste začínali s lyžovaním a horolezectvom?

Miro: Lyžujem od malička. Ešte som ani chodiť poriadne nevedel a už ma otec priviazaného na šnúre učil lyžovať na Bielej púti v Jasnej. Lyžovanie ma hneď chytilo, takže som sa mu neskôr začal venovať

Miro pri zjazde Žabej veže. V pozadí Vysoká.

Pod prvým výškovým táborom.
V pozadí Dhaulágiri.

niečoho hlbšieho, čo zatiaľ naplno nechápem a slovami to opísať nedokážem.

Rasto: Kdekoľvek v horách som šťastný a slobodný. Nemusím lyžovať nič extrémne, stačí mi byť v horách spolu s kamarátmi, s priateľkou, vychutnať si pekné počasie, vyhlady...

Čo sa týka adrenalínu, tak všetko je sila zvyku. A keď robíš dlhšiu dobu „adrenalinový“ šport, už to berieš ako niečo prirodzené ako niečo, čo je tvojou súčasťou.

Dostali ste sa do výberu expedície na Dhaulágiri 2014. Aké ste mali pocity? Bola to vaša prvá expedícia do Himalájí?

Miro: Expedícia na Dhaulágiri bola našou prvou expedíciou do Himalájí. Keď sme potvrdili našu účasť, z pocitov u mňa prevládala zvedavosť zmiešaná s neistotou prameniaca z niečoho neznámeho, čo som doposiaľ nemal šancu zažiť.

Rasto: Áno, bola to naša prvá expedícia. Pre mňa to bola jediná príležitosť dostať sa do Himalájí a aspoň ich vidieť. Hoci môj osobný sen Himaláje nikdy neboli a nie sú. Šiel som tam najmä ako podpora pre Mira a ostatných. Čím sa viac blížil odchod zo Slovenska, tým som bol viac nervóznejší. Mal som zlú predtuchu (intuíciu).

Hovorí sa, že nešťastie nechodí po horách ale po ľuďoch. Ocitli ste sa pod lavínou. Ako ste vnímali situáciu po páde lavíny zasypaní pod snehom?

Miro: Bola to kritická situácia, z ktorej sme my ôsmi preživší vyviazli len súhrou viacerých šťastných okolností, ktoré sa udiali v krátkom časovom slede. Akási pozitívna synchronizácia, obrovský kus šťastia vo veľkom nešťastí, niekto by to možno na-

zval zázrak. Pri vyhrabávaní sa spod lavíny každý z nás zohral dôležitú úlohu, bez ktorej by sa ostatným nepodarilo prežiť. Napriek reálnej hrozbe smrti sme konali rozvážne a rýchlo, čo nám pomohlo zachrániť si život. Po páde lavíny však u mňa nastal aj krátký moment, kedy som si na chvíľu pomyslel, že sa spod lavíny už asi nedostaneme. Bolo to krátko po zasypaní, keď nám dnu začal horieť koberec, unikať plyn z bomby ohrievača, nastal komínový efekt a ja som sa pri kopaní diery začal dusiť. Našťastie, druhú diery sa po chvíli podarilo pomocou zlomenej tyčky od stanu vykopáť chalanom na opačnej strane zasypaného stanu.

Rasto: V tom momente som si myslel, že všetci zomrieme. Neveril som, že to prežijeme. Množstvo snehu nad nami, minimum miesta, málo vzduchu, veľa dymu, unikajúci plyn, odrezaný od civilizácie a hore víchrica. Všetko sprvoti hralo proti nám. Bola to mimoriadne kritická situácia. To, že sme prežili ôsmi, to beriem ako zázrak a ako druhú šancu na život.

Čo bolo hlavnou príčinou pádu lavíny a zasypanie relatívne bezpečného základného tábora?

Miro: Hlavnou príčinou bol cyklón Hudhud, ktorý zasiahol oblasť Dhaulágiri v nezvyčajnom čase s nezvyčajnou silou. Počas krátkeho času napadlo za silného vetra obrovské množstvo nového snehu, čo vytvorilo veľmi veľké lavínové nebezpečenstvo.

Rasto: Podľa mňa bolo príčin možno viac. Okrem cyklónu, ktorý bol hlavnou príčinou, bola ďalšou príčinou aj poloha základného tábora, ktorý postavil

domáci pred naším príchodom na bočnej moréne ľadovca. Tábor bol postavený pod 35° suťovým svahom, ktorý sa stal po mohutnom snežení lavínovým. Z toho svahu som nemal dobrý pocit hneď ako sme prišli do základného tábora. Skôr som sa bál padajúcich kameňov, ale bolo pred cyklónom a tábor by bolo problematické preložiť na iné miesto (nosiči už neboli).

Neovplyvnia tieto negatívne skúsenosti váš vzťah k horám?

Miro: Ani udalosti, ako naposledy v Nepále, negatívne neovplyvnia môj vzťah k horám. Hory som mal, mám a budem mať rád také, aké sú, so všetkým pozitívnym i negatívnym, čo sa v nich deje.

Rasto: Všetky katastrofy (cyklóny, zemetrasenia, sopky, teroristické útoky...), ktoré postihli vyššie horstvá, ma presvedčili, že mimo Európy už pravdepodobne nepôjdem. Ďalší faktor je finančná aj časová náročnosť takýchto expedícií.

Aké sú vaše ďalšie plány do budúcnosti v oblasti extrémneho lyžovania, skialpinizmu a horolezectva?

Miro: Pravdupovediac veľmi dopredu neplánujem, pretože sa mi už viackrát potvrdila múdrosť, že život je to, čo sa deje, keď to nejde podľa plánu. Život ma učí rozhodovať sa viac spontánne, na základe vnútorného pocitu, intuície, a nie len na základe racionálnej analýzy. To však neznamená, že nemám žiadne sny alebo víziu do budúcnosti. Ak sa naskytne príležitosť, rád by som ako extrémny skialpinista pôsobil v ďalších horstvách mimo Európy, napr. v Peru. Aj do Himalájí by som sa chcel niekedy vrátiť. Kedy ale, to momentálne netuším...

Rasto: Ja sa snažím plánovať podľa aktu-

Základný tábor pred monzúnom

Základný tábor
pár hodín pred
pádmi lavíny

Základný tábor
po páde lavíny

álnych podmienok v danej lokalite. Samozrejme chcem pôsobiť v Tatrách. Chcel by som ísť lyžovať do Nórska, prípadne do Álp. Konkrétne plány nemám.

Ďakujem za rozhovor.

Milan Longauer

Stromům, lesům a lesníkům odešel kamarád

Jeho jméno je známo českým a moravským lesníkům a ochráncům podivuhodných stromů, byl synem lesníka, absolventem lesnické fakulty, byl dlouholetým tajemníkem České lesnické společnosti, později Dobříchovické dendrologické společnosti, znalec památných, významných a podivuhodných stromů, organizátor mnoha odborných konferencí a seminářů a pochůzek na toto téma, průvodce do českých a slovenských lesů, autor několika publikací.

Bohužel tento duchem mladý Ing. Pavel Kyzlík se 25. května 2015 v 78 letech vydal na svoji poslední cestu za podivuhodnými stromy, která nikdy nekončí.

Těm, kteří Pavla Kyzlíka neznají, k seznámením s ním snad poslouží tento možná inspirující citát:

„Stromy v krajině často doprovází drobné památky, např. kříže a kapličky. Základní ochranou stromu bylo umístění svatého obrázku či kříže, např. v místě tragické události - takový strom nebyl nikdy pokácen naopak

po jeho zániku byla památka přenesena na nejbližší velký strom. Zvláštní jsou však stromy hraniční. Od středověku byly v lesních komplexech vybírány nejmohutnější až nápadné stromy a ty pak byly označovány vysekáváním značek, záseků, křížů, šibeníc, šípů, letopočtu apod. Nejstarší známý hraniční strom byl v roce 1361 na panství Pluhů z Rabštejna. Dobové hraniční právo pak upravoval spis z roku 1601 „O mezech, hranicích, soudu a o rozepří“. V nejstarších lesnických mapách, graficky krásně zpracovaných, jsou stromy hraniční zaznamenány. Dodnes dožívá hraniční košatý buk na Brdech (Teslíny) s obvodem 602 cm a stářím 350 let, který ohraničoval majetek probostství benediktinů.

První zcela český lesnický spolek Jednota českých lesníků zemí koruny České založený v roce 1907 mj. formuloval pět základních principů lesní estetiky (časopis Háj č. 7/1907), z nich jeden dal ideový základ pro ochranu všech významných stromů: Jednotlivé staré stromy budtež šetřeny a spíše jim buď hledeno; važme si jich a to netoliko v lese, ale a to hlavně v osadách a poblíže osad.

Mimořádnou zásluhu má lesník a spisovatel Jan Evangelista Chadt-Ševětínský (1860-1925), který v roce 1908 publikoval spis Staré památné stromy v zemích českých; druhé kompletnější vydání je z roku 1913. To byly po Německu první knihy v Evropě o významných stromech. Štafetu po něm drželo mnoho lesníků po-

zději i ochránců přírody. Dnes je celá dokumentace o všech památných stromech na AOPK, je evidováno asi 5 tis. položek a tyto stromy chrání zákon. Asi 20 % z toho je stromů lesních.

Kácení stromů mimo les je upraveno zákonem o ochraně přírody a krajiny, ale lesní stromy, pokud nejsou vyhlášeny za památné či významné, chráněny nejsou. K tomu iniciovala pobočka dendrologická ČLS v roce 2003 u GR LČR a o rok později i u VLS

Ing. Pavel Kyzlík na fotografii první zleva

rozsáhlé šetření a nalezeno bylo asi 600 mimořádných jedinců, z nichž někteří se zařadili mezi největší v ČR (např. Sychravův smrk u Kladské je nyní největší: 490 cm obvodu kmene, výška 57 m, 380 let). Obě organizace si svých stromů hledí, stromy jsou označeny zvláštními tabulkami a některé přebírá i AOPK k vyhlášení za památné. V časopise VLS byly jejich stromy publikovány.

Přínosem estetickým i praktickým jsou lesní aleje, v oborách z plodonosných dřevin dubu a maďalu, jinde z javorů, buků, jasanů, bříz, akátů či dokonce z platanů (Strážnice). Příkladem oborní aleje je třicetidubová alej ve starobylé oboře Vřísek na Českolipsku, kde největší dub má obvod 820 cm.

Často jsou lesní aleje tvořeny modřínem (Dobříšsko, Křivoklátsko) - modřín potřebuje pro svoji korunu prostor a zároveň jako opadavý umožňuje přístup jarnímu slunci, na cestách dřívě mizel sníh a rychleji vysychaly. Největší bohatost alejí má obora Náměšť nad Oslavou a její širší okolí. Snad nejkrásnější je klenová alej (164 stromů) z Herálce k hájovně Brušovec na Vysočině. Na Třeboňsku je velmi známá prastará dubová alej na pravé hrázi Nové řeky.

Je zajímavé a trochu smutné, že u jedlí a smrků se za uplynulých 150 let rozměry největších jedinců stále snižují. Např. jedle pokácená v roce 1858 obvod 795 cm, po ní jedle u Příbrami 628 cm, pak jedle Královna v Železných horách 540 cm, dnes Vopařilova jedle na Svitavsku 460 cm.

Zvláštní zásluhu a podíl na vyhlášených památných douglaskách mají lesníci, protože po jejich introdukci v roce 1842 byli zvědaví na avizovanou rychlost růstu. Téměř všechny velké douglasky rostou u hájoven či loveckých zámečků. Když v Zákupcích uzavíral Ferdinand d'Este nerovný sňatek, nepovolila mu Vídeň stafáž armády, sezval tedy z okolí všechny uniformované lesníky a každý potom dostal sazenici douglasky na památku. Jedna z nich stále roste u bývalé hájovny v Provodíně na Českolipsku.

ČLS-DD každý rok 2-3krát pořádá pasování stromu (podmínkou je, že předtím nebyl vyhlášen za památný). V roce 2009 tak byla pasována dubová alej Jana Vrby pod Čerchovem (Městské lesy Domažlice) k výročí 120 let narození spisovatele. Asi 250 účastníků vč. z německé strany poslouchalo dudáckou kapelu a prošlo alejí z dávno zaniklé obce k státní hranici. Také pasování Mlynářského dubu u Ronova nad Doubravou bylo spojeno s koncertem a recitací. V roce 2008 byl mj. pasován pyramidální dub v zámeckém parku ve Štěkni při příležitosti vzpomínkových slavností Karla Klostermanna a také javor mlč v Újezdci u Bělčic, pojmenovaný podle bělčického rodáka Ladislava Stehlíka, autora Země zamyšlené, k výročí 100 let od narození.

Některá pasování probíhají v rámci odborných seminářů jako např. u LS Lanškroun, LS Svitavy, Městských lesů Vysoké Mýto, Městských lesů Třeboň, či modřín japonský u Městských lesů Domažlice. Pokaždé je ceremoniál trochu jiný, ale většinou zní troubení fanfár na lesní rohy."

Jiří Junek

Ing. Pavel Kyzlík uprostřed

Noc v Lesníckom a drevárskom múzeu aj s premenami dreva

Už po jednásťkrát sa v sobotu 16. mája 2015 otvorili dvere múzea a zostali otvorené do neskorej nočných hodín, aby si mohli návštevníci vychutnať prehliadku expozícií a výstav pri nočnom osvetlení sviecami a historickými lampami. Nielen prehliadku, ale aj bohatý program, ktorý bol pre návštevníkov pripravený v rámci Noci múzeí a galérií už od tretej hodiny popoludní až takmer do polnoci.

V dvornom trakte múzea sa mohli deti zoznámiť s domácimi a lesnými zvieratami v programe Zvieratá okolo nás, ktorý bol spojený s tvorivými súťažami a hrami. Nechýbalo ani bábkové divadlo, tento krát s hrou Ako sa z divých zvierat stali domáce, ktorú predviedla bábkoherečka Marika Kecskésová z bratislavskej Bibiany. Pre deti aj dospelých vystúpila Sokoliarska skupina sv. Bavona zo Štiavnických Baní a ukážky hipoterapie a jazdy na koni predviedla Koniareň na Hornej Trebuli. Hlavný večerný program vo výstavných priestoroch múzea už tradične začal rozprávaním

Návštevníci si počas popoludnia a neskorého večera mohli pozrieť aj expozície a výstavy, tentoraz bez elektrického osvetlenia a zažiť tak atmosféru pri osvetlení živým ohňom – kahancami a sviecami. Okrem expozícií venovaných životu a práci v lese, stavu a záchrane smrečín a tradičným remeslám boli pre návštevníkov pripra-

Strednej odbornej školy drevárskej vo Zvolene, aby predstavili nielen maturované práce študentov odboru Dizajn nábytku a interiéru ale aj prototypy sedenia z recyklovaných materiálov (sedenie z odpadu), ktoré vytvorili študenti tretieho ročníka.

Na výstave možno vidieť premeny dreva v návrhoch verejného sedenia, odpočinko-

vené aj dve krátkodobé výstavy. Výstava prezentujúca zakladateľov Mestského múzea vo Zvolene Gejza Balašu a Lesníckeho múzea vo Zvolene vychutnať viac ako 300 návštevníkov.

Nočnú prehliadku expozícií a výstav i bohatý kultúrny program v rámci medzinárodného podujatia Noc múzeí a galérií 2015 si prišlo do Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene vychutnať viac ako 300 návštevníkov.

Mária Rošková
LaDM Zvolen

o vzťahu prírody a kultúry, v ktorom svoj vzťah k prírode a kultúre vyjadrili lesník, redaktor relácie Halali Alojz Kaššák a spisovateľ Juraj Červenák, za moderátorskej taktovky Zuzany Golianovej a hudobného sprievodu Daniela Kéryho. Ako hudobný hosť tohtoročnej Noci múzeí vystúpila speváčka Katka Koščová, víťazka speváckej súťaže SuperStar v roku 2005.

týchto múzeí a ich spoločnú cestu. Druhá, s názvom Premeny dreva, nás všetkých môže inšpirovať a prekvapiť podobami do akých sa drevo môže pričinením človeka zmeniť. Pripravili ju študenti a pedagógovia

Vývoj lesného hospodárstva v Uhorsku v Rakúskej monarchii

Obdobie od bitky pri Moháči (1526) po dualizmus (1867) (6. časť)

Comitatus Liptoviensis

Liptovská župa vydala 27.2.1768 štatút Liptovskej župy - Comitatus Liptoviensis – o starostlivosti o lesy, vydaný generálnou kongregáciou vzhľadom na zhoršujúci sa stav lesov na území župy a v zhode so želaním kráľovnej Márie Terézie, ktoré prejavila vo viacerých mandátoch a nariadeniach o zachovaní lesov. Liptovský podžupan Anton Okolicsányi a župný notár Michal Palugay vypracovali návrh smerníc o starostlivosti o lesy. Tento návrh župné stavy v uvedený dátum prerokovali, schválili a župa ho vydala formou rozhodnutia.

Tento štatút obsahoval 12 článkov závažnej dôležitosti na podporu ochrany a riadneho hospodárenia v lesoch. V tomto štatúte sa okrem iného hovorilo aj o tom, že sa nesmie plyvať drevom, na oplocovanie pasienkov a iných plôch sa malo používať len staré drevo, pastierom zakázali rozoberať drevené stodoly na kúrenie. Na kúrenie bolo určené len raždie a haluzina.

Pripomienkovanie návrhu Lesného poriadku pre celé Uhorsko

Návrh Lesného poriadku pre Uhorsko, ktorý dala vypracovať panovníčka Mária Terézia, postupne narážal na značný odpor šľachtických vrstiev, pretože im uberal ich odveké práva nakladania so svojim majetkom podľa vlastnej ľubovôle. Tento ich nesúhlas prechádzal cez Uhorskú miestodržiteľskú radu, ktorá prostredníctvom svojej hospodárskej komisie tlmočila panovníčke, že nie je možné vydať celohorský predpis, pretože krajina v Uhorsku je značne diferencovaná čo do klimatických, pôdnych, vegetačných pomerov, ale rovnako aj vlastných pomerov. Komisia preto navrhuje vydať lokálne lesné poriadky pre jednotlivé uhorské oblasti. Preto hospodárska komisia Uhorskej miestodržiteľskej rady vydala návrh, akúsi analýzu lesohospodárskej situácie v Uhorsku, ktorú definovala do 20 článkov, v ktorých navrhuje základné, nutné opatrenia na zlepšenie situácie.

Rovnako urobila aj Dvorská komora, ktorá považuje za potrebné, aby sporný návrh Lesného poriadku prerokovali na spoločnej schôdzi zástupcovia Uhorskej dvorskej komory a Uhorskej miestodržiteľskej rady a pritom uvážili, či by sa návrh nemal doplniť zásadami o pestovaní lesa, ktoré

vo svojich lesohospodárskych úpravách uvádza barón von Geussau. K uvedenej schôdzke oboch orgánov však nedošlo. Ale Rada Dvorskej komory pre baníctvo a mincovníctvo zasiela Dvorskej komore vyjadrenie, že zásadám lesného hospodárenia protirečí postoj Uhorskej miestodržiteľskej rady, ktoré zdôrazňuje právo šľachticov na slobodnú voľbu spôsobu užívania svojich majetkov (t.j. ak majiteľ uzná za vhodné devastovať svoje lesy, nik mu v tom nemôže a nesmie brániť).

Napokon po dlhých sporoch Uhorská dvorská komora predkladá kráľovnej svoje vyjadrenie k návrhu lesného poriadku. Vo vyjadrení sa hovorí, že uvedený návrh je zhodný so zásadami baróna von Geussau a je natoľko užitočný, že môže byť bez zmeny prijatý. Pripomienku má len k poslednému bodu, podľa ktorého sa má kontrolovať lesy v každej župe zveriť na to určenému župnému funkcionárovi. Vzhľadom na to, že župy nevlastnia lesy, tieto sú majetkom panstiev alebo zemepánov, do sféry ktorých Uhorská dvorská komora nie je oprávnená zasahovať.

Dvorská komora sumarizovala vyjadrenia Uhorskej dvorskej komory i spracovateľa návrhu Lesného poriadku Uhorskej miestodržiteľskej rady a predkladá panovníčke svoj súhlas s návrhom Lesného poriadku. Rovnako s malými pripomienkami pokladá predložený návrh za dobrý aj Sekcia Dvorskej komory pre baníctvo a mincovníctvo a dokonca navrhuje, aby sa tento materiál stal platným aj pre Chorvátsko a Sedmohradsko.

Lesný poriadok pre Uhorsko

Po tejto značne strastiplnej ceste a po organizačnom a personálnom pripravení lesníctva vydala cisárovná Mária Terézia 22.12.1769 Lesný poriadok pre Uhorsko (Holz- und Waldordnung für das Königreich Ungarn), ktorý sa nazval Tereziánsky lesný poriadok. Mal 55 bodov a sledovali sa ním tri hlavné ciele:

- 1 - určiť poriadok v ťažbách podľa postupných rúbanísk,
- 2 - ustáliť spôsoby obnovy a pestovania porastov,
- 3 - zabezpečiť trvalý úžitok z lesov a ich ochranu.

Vydali ho aj v národných jazykoch, v slovenčine (v západoslovenskom nárečí), ho uverejnili roku 1770 ako „Porádek Hor, aneb Lesuw Zachovánj“. Významne prispel k zlepšeniu lesného hospodárenia. Bol záväzný pre všetkých majiteľov lesov a ostal v platnosti až do vydania Uhorského lesného zákona roku 1879. Mal ďalekosiahly účinok na formovanie ďalšej lesnej legislatívy i lesného hospodárenia.

Z doterajších panovníkov bola krá-

ľovná Mária Terézia v snahe zaviesť poriadok a patričnú ochranu lesov najaktívnejšia a najúspešnejšia. Predchádzali tomu pravdaže mnohoročné opatrenia, čiastkové nariadenia, ktoré boli úspešné i menej úspešné. Svoje návrhy na právne úpravy predkladala okrem iného aj župám. Tieto však boli jej najväčším oponentom, kládli pred ňu najväčšie prekážky na realizáciu jej zámerov. Župy jej znemožňovali vydanie lesného štatútu, lebo by obmedzovali práva majiteľov lesov v ich voľnom užívaní. Župy boli vlastne politicky samosprávnym združením zemepánov, šľachty, ktorí úzkostlivo bdeli nad nedotknutosťou svojich práv a výsad zo stredoveku.

Vzorom pre vydanie tohto lesného štatútu mohol slúžiť len štatút takej krajiny, kde lesníctvo dosiahlo už vyšší stupeň vývinu. Takýmto štatútom sa stal štatút hallštatský, ktorého vypracovanie na uhorské pomery sa zverilo rakúskym odborníkom.

Vydaniu tohto štatútu predchádzali dlhoročné jednanie a spory s miestodržiteľskou radou, stoličnými pánmi i lesomajiteľmi – predchádzal mu však nekompromisný postoj osvietenej panovníčky. Jeho vydanie vyplynulo z hospodárskej situácie krajiny, ktorú sa panovníčka rozhodla riešiť. V tejto dobe boli hlavným zdrojom príjmov komory bane a hutí, ktorých prevádzka bola tesne viazaná na spotrebu dreva. Vo veľkom rozkvetu boli i remeslá a výstavba. To všetko si žiadalo zvýšený dopyt po drevnej surovine, ktorej začalo rapídne ubúdať. Panovníčka teda videla vážnosť situácie, a to nielen z hľadiska súčasnej, ale i budúcich generácií. Sekundárne mali opatrenia Márie Terézie za následok neskoršie aj vznik Banskej a lesníckej akadémie v Banskej Štiavnici.

Tento lesný poriadok je medzníkom, ktorý uzatvára dobu ničenia lesov, ukončuje primitívne metódy hospodárenia v nich, no pritom otvára vznik a vývin novodobého lesníctva, tvoriac súčasne základy pre všetky budúce lesné zákony.

Lesný štatút Márie Terézie a Inštrukcia baróna von Gessau otvorili v Uhorsku novú éru v lesnom hospodárstve. Pre tento cieľ bolo treba vychovať novú generáciu lesníkov. Tým začali snahy Márie Terézie o výchovu mládeže v základných lesníckych pojmoch a v novom lesníckom školstve.

Tereziánsky urbár

Práva a povinnosti poddaného ľudu panovníčka upravila tzv. Tereziánskym urbárom. Tereziánskym urbárom z roku 1769 sa upravil pomer medzi zemepánmi a poddanými. Urbár obsahoval predpisy, ustaľujúce právny pomer medzi majiteľom lesa a poddanými ako užívateľmi lesa.

◀ Porádek hor aneb Lesuw zachovánj

Hlavné ustanovenie urbára spočívali v nasledujúcom: V urbári sú z lesníckeho hľadiska dôležité dva body, druhý a ôsmy. V oboch sú ustálené tieto predpisy: V panských horách (vrátane komorských) na území poddanských obcí prináleží poddaným drevo na ohrev zadarmo. Ďalej z panských hôr dostanú príslušníci obce drevo na stavanie tí sedliaci a urbárski komorníci, ktorí aj doteraz mali v úžitku takéto drevo. Dostanú nielen stavbebné drevo na zruby drevených domov, ale aj na domové a mašťalné strechy. Šindle a dosky však nedostanú, tie si musia z prideleného materiálu sami nahotoviť alebo kúpiť. Urbárske predpisy stanovovali aj trestné opatrenia proti tým, ktorí by les poškodzovali. Poddani, ktorí les poškodzujú a stromy obkresávajú, musia škodu nahradiť a musia za pokutu trojdňovú robotu konať majiteľovi. Keby sa poddaný ani po tejto sankcii nepolepšil, mal byť odovzdaný stoličnému súdu.

Vznik štátneho dohľadu nad lesmi.

Kráľovná Mária Terézia 16.2.1770 oznamuje predsedovi Uhorskej miestodržiteľskej rady, že s prihliadnutím na vyjadrenie Miestodržiteľskej rady i ďalších ústredných uhorských orgánov bol vydaný Lesný poriadok pre Uhorsko, ktorého 140 tlačných exemplárov zasiela Miestodržiteľskej rade na publikovanie. Starostlivosť o dodržiavanie Lesného poriadku pripadne jednotlivým župám, ktoré musia na tento účel ustanoviť osobitného pracovníka, ďalej lesníkov a hájnikov, ktorí mu budú pomáhať, týchto treba dôkladne poučiť o ich povinnostiach.

Uhorská miestodržiteľská rada 15.3.1770 predkladá panovníčke svoje námietky k tomuto mandátu, ktorým prikazuje publikovanie Lesného poriadku. Svoje námietky dôvodí právom zemepánov slobodne voliť spôsob užívania svojich majetkov, ktoré by Lesný poriadok nemal narúšať.

V mene panovníčky na tieto námietky Uhorskej miestodržiteľskej rady vzápätí 28.3.1770 reaguje spoluregent Jozef II. Prikazuje Uhorskej miestodržiteľskej rade, aby bez ohľadu na vyjadrené námietky ihneď publikovala Lesný poriadok.

U h o r s k á miestodržiteľská rada 5.4.1770 rezignovala a rozosiela všetkým jurisdikciám na území Uhorska na publikovanie Lesný poriadok, vydaný Máriou

Obálka unikátnej mapy lesov Uhorska

Teréziou a nariaďuje ustanoviť osobitný orgán, ktorý bude dozerať na jeho dodržiavanie.

Tento štátny orgán, ktorý má dohliadať na dodržiavanie Lesného poriadku v Uhorsku, môžeme považovať za prvý štátny orgán dohľadacej služby nad lesmi u nás.

Vznik Banskej akadémie v Banskej Štiavnici

Rok 1770 sa stal významným najmä preto, lebo na odporúčanie panovníčky Márie Terézie dňa 2.4.1770 (...„Ich genehmige diesen entworfenen Plan etc.“...- „Povoľujem tento zámer“, atď.) vydala Dvorská komora vo Viedni dekrét o povýšení pôvodnej Banskej školy a jej systemizovaní ako Cisársko – Kráľovskej Banskej akadémie v Banskej Štiavnici.

Vzápätí Mária Terézia schválila jej Organizačný poriadok. Súčasne sa zakúpil pre jej potreby Belházyovský dom. Je to renesančný dom z roku 1616, od roku 1756 patrilo mestskému ríhtárovi Belházymu. Od roku 1770 bola v dome Katedra chémie s laboratóriom, neskôr katedra fyziky a mineralogická zbierka.

Od roku 1770 začala svoju činnosť tretia katedra – banských diel a banského práva, ktorú zverili asesorovi banského riaditeľstva v Banáte Krištofovi Traugottovi Deliusovi. Profesor Delius vypracoval učebnicu „Úvod do banického umenia“, ktorá bola preložená aj do francúzštiny a nemčiny a používaná až do druhej polovice 19. stor., nakoľko svojou komplexnosťou predčila všetky dovtedy napísané príručky. V tejto učebnici boli state aj o lesnom hospodárstve, využívaní dreva, hospodárskom význame lesa. Zdôrazňuje potrebu dodržiavania poriadku v ťažbách dreva, obnove a chránenia lesov. Delius odporúča zamestnávať školený lesný personál, vyzdvihuje dôležitosť lesných úradov pri banských komorách, zaoberal sa dopravou dreva po súši a po vode, sortimentáciou dreva a pod. Možno predpokladať, že podkladom jeho lesnícko – drevárskych prednášok bol práve Tereziánsky lesný poriadok.

Dňa 8.9.1770 sa začal na Akadémii prednášať aj predmet lesníctvo. Prednášky uskutočňoval v treťom ročníku profesor Kriš-

tof Traugott Delius, vedúci spomenutej tretej Katedry baníctva a hutníctva, banského práva. Bola to doplnková výučba pre poslucháčov baníctva a hutníctva, ktorí po nástupe do praxe zabezpečovali aj lesohospodárske úlohy. Po odchode Deliusa do Viedne, predmet lesníctvo krátkodobo prednášal Tadeáš Peinthner, raz do týždňa v treťom ročníku spolu so základmi komorského poľnohospodárstva. V ďalšom vývine Akadémie výučba lesníckeho predmetu zanikla.

Rok 1770 preto možno považovať za počiatok vyučovania lesníckeho predmetu pre banických poslucháčov u nás. Nie však za vznik lesníckeho vysokého školstva ako to nesprávne uvádzajú niektorí autori. Na to bolo treba vyčkať ešte ďalších 37 rokov (1807).

Týmto prednáškam zo všeobecného lesníctva sa však nevenovala patričná pozornosť už aj preto, lebo bol všeobecne rozšírený názor, že o lesy sa netreba starať, pretože o ne sa stará sám pán Boh. Až správny názor a jemný cit veľkej kráľovnej dosvedčuje jej rozhodnutie o potrebe starostlivého vyučovania pestovania lesa.

Priaznivý rozvoj Banskej akadémie narušil onedlho aj odchod profesora Peithnera r. 1776. Odchádza na miesto za komisionálneho radcu do Viedne. Jeho odchod má za následok zrušenie prednášania aj všeobecného lesníctva a zrušenie tretej banskej katedry, ktorej náplň sa rozdelila medzi ostávajúce dve katedry. Čiastočne ho nahradil profesor Scopoli, vzdelaný botanik a chemik, ktorý bol okrem iného autorom diela o skúmaní niektorých drevín z rodu Picea.

Prechodné zaradenie lesníctva do učebných osnov Banskej akadémie ale nevyriešilo otázku výchovy odborných kádrov pre lesné hospodárstvo. Krajinské uhorské orgány videli, že neodborné lesné hospodárenie by mohlo v budúcnosti ohroziť banskú výrobu. Absolventi Banskej akadémie síce obsadzovali lesnícke úradnícke miesta, nemali však dostatok teoretických poznatkov. Stav lesov sa prudko zhoršoval, čo malo za následok vydanie zákonného článku uhorského snemu v roku 1791 o zamedzovaní pustošenia lesov, čo možno považovať za prvý lesný zákon v Uhorsku. V tom istom roku prijala Banská a mincovná komisia pri Uhorskom sneme uznesenie, v ktorom žiadala zlepšiť a rozšíriť vyučovanie lesníctva na banskoštiavnickej akadémii. V roku 1795 predložila táto komisia návrh na vytvorenie Banskej a lesníckej akadémie v Banskej Štiavnici, návrh ale cez Dvorskú komoru vo Viedni neprešiel.

(Úryvok z autorom pripravovanej publikácie „Dejiny lesníctva na Slovensku“)

Viliam Stockmann

Pierko za klobúčik

Klobúky boli známe už v starovekom Grécku. Po rozpade starého Grécka a Ríma, Európu ovládla ich éra až v 10. storočí a skutočne rozšírené boli až začiatkom 16. storočia. Tie európske boli vyrábané z rôznych materiálov, a to nielen z látky, súkna, plsti, kože, ale tiež zo slamy a rôznych druhov tráv. Okrem toho, že chránili pred slnkom a dažďom, mnohé sa stali predpísanou súčasťou uniformiem a rovnošiat, ale aj veľmi vhodným módnym doplnkom. V niektorých krajinách - Taliansku, Francúzsku, Nemecku alebo vo Švédsku, klobúky rôzneho tvaru a zdobenia označovali aj príslušnosť k vrstve, či politickej strane. V priebehu vývoja klobúky menili tvar a zdobenie, čím sa vhodne prispôbovali účelu ich využitia.

V niektorých kultúrach si bojovníci pridávali nové pero na čelenku alebo inú pokrývku hlavy vždy, keď zabili jedného zo svojich nepriateľov. Bojovníci veľmi často zaujímali aj pozície lovcov, a tak sa táto tradícia postupne stala neodmysliteľnou súčasťou tvoriacej sa kultúry lovu. Zvykom na ustanovenie úspešného lovca, bolo umiestnenie peria z uloveného vtáka - koristi za pásku na klobúku. Tento akt v poľovníckej kultúre čiastočne nahradili záločky, i keď poľovníci si i naďalej dozdobujú svoje klobúky. Často sú používané napríklad modročierne pierka z krídiel sojky škriekavej, z bažanta zlatého, ako i nenápadné malé pierka zo sluky.

Poľovnícke klobúky majú tiež svoju históriu a stali sa súčasťou sviatočného i pracovného poľovníckeho i lesníckeho oblečenia. V terénne nahrádza daždník. Klobúk ako súčasť odevu poľovníka musí byť vhodne farebne zladený s uniformou. Pri všetkých podujatiach sa poľovníci obliekajú do slávnostných uniformiem a na hlavách nosia klobúk so štetinkami, srstou, perím, kovovými či kostnými ozdobami, košeľe, nohavice a kabát, všetko vkusne zladené v poľovníckych farbách, tak ako to stanovuje poľovnícka etiketa. Klobúk skladajú z hlavy podľa toho, ako to určujú poľovnícke zvyky a tradície. U žien je to trochu iné, pretože klobúk poľovníčky a lesníčky je módnym doplnkom a skladá sa z hlavy iba pri vzdávaní úcty k ulovenej zveri. Pre tých, ktorí s poľovníckymi tradíciami neprichádzajú často do kontaktu iba vysvetlím, že počas poľovačiek sa na pravú stranu klobúka umiestňuje záloмок – značiaci úspech poľovníka počas lovu, zľava sa naň upínajú napríklad diviacie štetky, peľetky slúk, pierka káčerov, sojky, bažantov a samozrejme ozdoby vyrobené z peria rôznych druhov vtákov... nazývané pierka. Tých variácií je naozaj veľa, ale ako sa hovorí, je lepšie raz vidieť ako sto-krát čítať alebo počuť.

-as-

Fujara

Fujara - „kráľovná medzi ľudovými nástrojmi“ - je nástroj, ktorý nádhorne baladicky rozpráva o hĺbkach ľudskej duše, radoostiach, veselosti, starostiach, smútkoch a žiaľoch. Jej zádumčivý a mumľavý hlas, človekom vdýchnutá poézia, úžasným spôsobom dokáže vyjaviť tie najskrytejšie zákutia ľudských emócií a vnútorne pohliadiť ducha.

Fujara je obdobou gotickej basovej trojdierkovej píšťaly. Pôvodne boli takéto píšťaly v Európe v 12. - 13. storočí veľmi známe a hojne rozšírené. V múzeu v Bruseli sa nachádza trojdierková basová píšťala s bočnou privodovou píšťalou a tromi hmatovými otvormi. Nástroj pochádza zo severnej časti Talianska a je nápadne podobný fujare. Na Slovensku sa miesto vzniku fujary viaže na oblasť severnejšie od Banskej Bystrice, do okolia Slovenskej Ľupče a obcí Priechod, Hiadeľ, Strelníky a Podkonice. Usudzuje, že trojdierková basová píšťala sa dostala na toto územie v období tureckých vojen. Postupne sa dostala do slovenského prostredia, konzervovala sa, zotrvala a dnes je vzácnosťou.

Dnes sa akceptujú tri relatívne špecifické oblasti výskytu a teda aj pôvodu fujary:

1. oblasť Priechodu, Podkoníc a okolia,
2. oblasť Detvy, Hriňovej, Očovej, Hrochoť, Poník, Zvolenskej Slatiny a priľahlého okolia,
3. oblasť gemersko - malohontská s centrom v Kokave nad Rimavicou (Kokava, Poltár, Tisovec, Klenovec, Turičky).

Plavec Detvianska fujara

Fujary možno rozdeliť na dva charakteristické typy: Priechodskú fujaru a Detviansku fujaru. Tento hudobný nástroj sa nevyskytuje nikde inde na svete a svojou zvukovou originalitou a štýlovou výzdobou má na Slovensku postavenie „kráľovského“ hudobného nástroja. Dňa 25. novembra 2005 bola „Fujara, hudobný nástroj a jeho hudba“ ako klenot Slovenska zapísaná na Zoznam diel ústneho a nehmotného dedičstva humanity UNESCO. V roku 2015 si pripomíname už 10. výročie.

V Lesníckom a drevárskom múzeu vo Zvolene sa uchováva v národopisnom zbierkovom fonde tri fujary. Prvú zhotovil samouk Pavol Smutný z Detvy. Fujara je zdobená ornamentálnou výzdobou

s okrajovým vruborezom s následným leptaním kyselinou. Dĺžka je 174 cm, priemer 4,2 cm. Druhá je dlhá 181 cm, dĺžka píšťaly je 66 cm a priemer 3,0 cm. Taktiež je zdobená vyrezávaným ornamentom a leptaná kyselinou. Tretia pochádza z Podpoľania. Dĺžka 140,5 cm priemer 4,5 cm. Dekor je jemne vyrezávaný leptaný kyselinou s námetom tulipánov hlavne vo vrchnej časti. Vyrobené asi 20. až 30.-tych rokoch 20. storočia. V časti drevárskeho zbierkového fondu sa uchováva tri fujary dĺžkach 180, 173 a 160 cm. Nákupom boli získané do zbierok v roku 1957 z Filákov. Štvrtá malá fujarka (dĺžka sa neuvádza) pochádza z Oravy je vyrobená rezbárom Jakobom Poláčkom a zdobená oravskými ľudovými motívami. Do múzea bola zakúpená v roku 1975. Piata fujara bola vyrobená a vyzdobená klasickou technikou. Geometrický a ornamentálny motív je doplnený nápisom - venovanie pracovníkmi Drevina Turany k 60. narodeninám prof. Ing. Ľudovítovi Mikulášikovi, CSc. - významnému drevárskemu odborníkovi a vysokoškolskom profesorovi. Z pozostalosti po prof. Mikulášikovi bola získaná v roku 2012. Jej dĺžka je 175,5 cm.

Fujara venovaná p. Mikulášikovi pri príležitosti 60. rokov

Na výrobu fujár sa používa hlavne drevo bazy čiernej, javora, jaseňa, čerešne, alebo agáta. Po prevrtaní otvoru sa musí sušiť aspoň 1 rok. Fujara je vzduchozvučná hranová píšťala dlhá 150 – 180 cm. Skladá sa z dlhej valcovitej píšťalovej trubice (hrúbka 20 – 50 mm) a z pripojeného tenšieho kratšieho píšťalového vzduchovodu. V hrubej, znelej píšťale sa nachádza 3 – 5 cm od jej horného okraja oblôčik (veľkosti 1,5-5 cm), do ktorého sa vedie vzduchovodom vzduchový prúd na hranu oblôčka fujary. Hlava fujary je s píšťalou prepojená tenkou trubičkou (cecúľom)

a na dolnom konci píšťalky sa fúka do spodného cecúľa – malej trubičky. Fujara je s píšťalou spojená remencom alebo mosadznou páskou. V spodnej polovici fujary sú vyvrtané tri hmatové otvory, rozmerané približne v strede spodnej polovice nástroja tak, že posledná dierka je umiestnená cca 20 % od spodného okraja trubice. Vrch fujary je zatvorený kolíkom, spodok zostáva otvorený. Vzduchovod je z oboch strán uzatvorený kolíkom. Podľa dĺžky fujary sa prispôsobuje aj ladenie. V súčasnosti je najrozšírenejšie ladenie v G durovej stupnici, ktorému zodpovedá dĺžka asi 170 cm. Výrazné akustické osobitosti fujary sú výsledkom jej tonálneho ustrojenia podmieneného umiernením a vzájomnou vzdialenosťou hmatových dielok a zvukotvornej časti, dĺžky a veľkosti vrtania píšťaly, možnosťami prefukovania a výberu alikvotných tónov.

Pozoruhodná je však aj jej výtvarná stránka. Niektoré fujary sú jednoduché, bez výzdoby, iné s ornamentálnou výzdobou pokrývajúcou celý povrch fujary. Kontúry ornamentu sú rezané do dreva a farebne zdobené kyselinou dusičnou, zriedkavejším spôsobom zdobenia je hlboký vruborez alebo vybijanie ornamentov úzkymi páskami tenkého mosadzného plechu a morením na tmavo. Každý výrobca kedysi používal jemu vlastné ornamenty a postup výroby. Každá fujara je originálnym jedinečným dielom. Fujara je dokladom toho, ako sa zvukové a technické vlastnosti hudobného nástroja preniesli do vokálneho repertoáru kraja, v ktorom bol tento nástroj rozšírený.

Chvála našim predkom za nástroj akým je fujara, za jej vysoké štetavé tóny, ktoré pripomínajú vtáctvo a jej nižšie mumľavé, ktoré zas pripomínajú šum hory.

V priestoroch Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene je od 28.5. do 30.6. sprístupnená výstava „Fujara, fujarka, fujarôčka“ (výber fujár zo zbierkového fondu Podpoľianskeho múzea) otvorená v rámci 3. medzinárodného fujarového festivalu Duša fujary 2015.

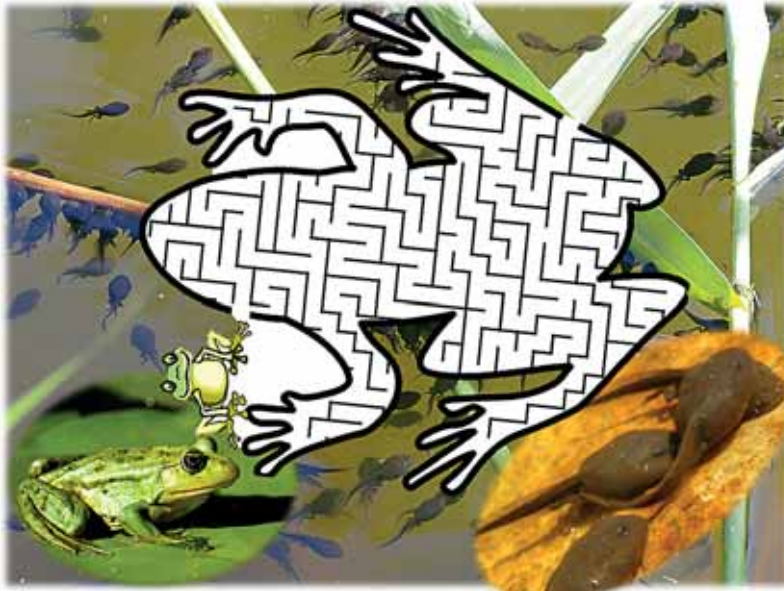
Milan Longauer
LaDM Zvolen

Jazvec Mišo

Milí kamaráti, neverili by ste, ale tento mesiac som mal v mojom brlohu nepozvanú návštevu. Nevieť, čo všetko viete, ale medzi obojživelníkov patria žaby a mloky. Líšia sa tým, že dospelé žaby, ktoré vyrastajú zo žubrienok chvost nemajú, kým dospelým mlokom chvost ostáva celý život. Tak a dnes vám poviem trochu viac o žabkách.

Dospelá samička žaby nakladie vajíčka, ktoré sú obalené v slizovej hmote, aby nevysychali. Po istom čase sa z vajíčka vyliadne žubrienka, ktorá až do svojej premeny na žabku žije 13-16 týždňov vo vode. Žubrienka dýcha žiabrami, má oči, ústa a dlhý chvost. V každom vajíčku sa vyvíja žubrienka - oči, ústa, žiabre na dýchanie, chvost, ktorý im slúži na plávanie. Počas života vo vode im najskôr začnú rásť zadné a neskôr predné nohy a chvost sa pomaly skracuje. Keď sa

žabkám vyvinú pľúca, strácajú žiabre a začínajú žiť na súši. Okrem pľúc dospelé žaby dýchajú aj kožou. Ak budete chodiť po prírode s otvorenými očami, tak iste uvidíte aspoň niektoré z 12 druhov žiab, ktoré sa u nás bežne vyskytujú. Vážne neviete ktoré to sú? No okrem **rosničky zelenej**, ktorá vďaka svojim prísavkám dokáže šplhať po rastlinách, sú to dva druhy **kuniek**, žiab, vyvíjajúcich sa v mlákach, ktoré dlhší čas zadržávajú dažďovú vodu.

No a veľmi zaujímavá je aj **hrabavka**, ktorá sa zahrabáva v zemi. A samozrejme nemôžeme zabudnúť na dve rôzne **ropuchy**, ktoré si často mýlia moji kamaráti so zakliatymi princeznami. A ako by to bolo, keby som nespomenul aj šesť druhov **skokanov**, ktorí sú naozajstnými športovcami v disciplíne skok do diaľky. Tak dúfam, že ste sa niečo zaujímavé naučili. Krásne leto prajem.

Jazvec Mišo

Zasmejte sa

Lev hovorí zvieratám v lese:

- Tomu, kto skočí z tejto skaly, dám milión eur!
Potom zlezie zo skaly a čaká na odvážlivcov, keď zrazu zo skaly zletí veľký medveď. Bez zranenia sa postaví a lezie naspäť.

Lev nechápavo krúti hlavou:

- Počkaj, veď si vyhral milión!

A medveď nahnevane odvrkne:

- Čakaj, najprv zabijem toho, kto ma sotil!

Zajac hovorí hadovi:

- Prepáč, že som sa ti minule vysmieval, že nemáš nohy. Sme v pohode? Ruku na to!

Stará žena leží na smrteľnej posteli a hovorí:
„Muž môj, ak zomriem, tak ma daj spáliť a rozsyp ma po záhrade. A on na to: „Čo si šialená? Zafúka vietor, a mám ťa zasa v kuchyni.“

Zrelá žena sa ráno ešte taká rozospatá vystiera pred zrkadlom v spálni. Dlhú sa prezerá zo všetkých strán a hodnotí sa. Potom pozrie na spiacu manželku a škodoradostne povie: „Tak ti treba!“

Na začiatku roka si Pán Boh musel vypočuť mnohé prosby, želania a modlitby. Jedna z nich bola aj „Modlitba ženy“: „ Pane, daj mi múdrosť, aby som pochopila muža, daj mi lásku, aby som mu odpustila, daj mi trpezlivosť na jeho nálady, len mi nedaj silu, lebo ho zabijem!“

Deti na zadných sedadlách spôsobujú nehody. Nehody na zadných sedadlách spôsobujú deti.

Baf... Nebojte sa, to som ja, otec...

Uveríte?

Kolektívna inteligencia a obrovská sila, ktorá im umožňuje niesť až 100-násobok svojej váhy z nich robí skutočných majstrov silového trojboja. Je už známe, že vplyvom vonkajších signálov sa dá ovplyvniť činnosť populácií rôznych druhov čelade *Ants* (mravce). Je predpoklad, že by takto ovládané populácie týchto drobných a mimoriadne silných organizmov mohli cielene vykonávať rôzne činnosti v prirodzenom prostredí a byť tak využívané v rôznych odvetviach napr. v lesníctve na „upratovanie“ po ťažbe, alebo tiež na cieleň selektívny zber semien, nakoľko vďaka svojim schopnostiam dokážu mravce rozoznať semená stromov vhodné pre následné pestovanie sadeníc. Podľa výskumov je reálne využiť niektoré druhy mravcov aj na získavanie semien zhadzovaním priamo zo semenných stromov. V súčasnosti sú známe látky na báze feromónov, ktorými sa dá ovládať činnosť mnohých druhov mravcov. Stačí posledný krok - a výskumy, ktoré bez problémov fungujú v laboratórnych podmienkach, preniesť do reálneho prostredia. A možno už v pár rokoch nebudeme mať problém so zberom semena, výžinami i zhadzovaním haluziny po ťažbe.

Rubriku pripravuje Ferko Tárjako

Naše zariadenia

Chata strelnica Zámutov

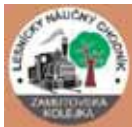
Milan Longauer

V Slánskych vrchoch, na okraji obce Zámutov, nájdete ďalší zaujímavý objekt na ubytovanie - Chata strelnica Zámutov. Je to novo-vybudované zariadenie, ktoré napriek svojej špecifčnosti slúži aj pre ostatných záujemcov. Poskytuje ubytovanie v štyroch apartmánoch pre osem návštevníkov. Vzhľadom na skutočnosť, že sa jedná o pomerne nové zariadenie

odpovedá tomu aj jeho vybavenie, ktoré vyhovuje požadovanému štandardu zaradenému do tejto kategórie. Vonkajší priestor je doplnený altánkom s ohnískom.

V letnom období môžete pekné okolie využiť na lesoturistiku. Pre milovníkov koní je k dispozícii neďaleký ranč Zaľubová. Je to rozľahlý areál plný zele-

ne a vône koní. Ten, kto si sem príde oddýchnuť, či zažiť niečo atraktívne, určite nebude sklamaný. Veď už len možnosť najkrajšieho výhľadu - výhľadu z konského chrbta, stojí za to. A kto neverí, môže skúsiť. Jazdu na poníkoch si užijú najmä deti. Začiatočníci, či skúsení dospelí jazdci si vychutnajú jazdu na elegantných lipicánoch.

V obci Zámutov bol slávnostne vyhlásený objekt miestnej Štátnej lesnej správy za v poradí 36. významné lesnícke miesto a pri tejto príležitosti bol zároveň otvorený 27. lesnícky náučný chodník Zámutovská kolejka. Premávala tu lesná železnica, ktorá ústila v Čemernom, kde bola píla a lesný sklad. Na celej trase však nájdú turisti aj ďalšie zaujímavé miesta, ktoré majú nielen informatívno-náučný, ale aj historický charakter. Výnosnosť ťažby dreva a rozsiahle poľovné revíry v okolí Zámutova boli hlavnou príčinou záujmu najmocnejších feudálnych rodín už od najstarších čias. Majetok mal v roku 1908 výmeru 3594 ha. Kúpou susedných lesov a poľnohospodárskych majetkov bol postupne rozšírený. Posledným majiteľom bol nemecký priemyselník Emil von Scheibler, ktorý veľkostatok Zámutov odkúpil

v roku 1910. Na veľkostatok bola v roku 1919 uvalená nútená správa štátneho pozemkového úradu. Následne v roku 1924 bola vykonaná pozemková reforma, ktorá likvidovala nároky bývalého majiteľa. Na mieste bývalého kaštieľa grófa Emila von Scheiblera bolo v roku 1962 vybudované oblúkové brokové strelišťe. V súčasnosti sa v areáli nachádza moderná strelnica, na ktorej sa usporadúvajú rôzne strelecké súťaže.

Územie, v ktorom sa lesnícky náučný chodník nachádza, leží v Slánskych vrchoch, ktoré sa vyznačujú pestrosťou terénnych tvarov. Na pohodlné absolvovanie celej trasy v nenáročnom teréne potrebujú milovníci prírody približne štyri hodiny, počas ktorých sa na šestnástich stanovištiach dozvedia o vzniku lesa, jeho význame a funkciách, jeho rozdelení, o tu žijúcich zvieratách, stromoch, prírodných útvaroch, vode, či miestnej lesníckej histó-

rii. Na chodníku ďalej nájdú turisti, okrem iného, vyhliadkovú vežu, odkiaľ vidno panorámu severnej časti Slánskych vrchov, stanovište venované páleniu uhlia a výrobu potaše, či robotnícky baráčok.

Chodník (7,9 km) pozostáva z troch okruhov a turisti si môžu vybrať po trase s dĺžkou 2,8 a 3,7 km alebo po spresnenej komunikácii (2,6 km), ktorá je sprístupnená najmä pre ľudí s pohybovým obmedzením.

V ďalšom si turisti môžu prezrieť Dubnické opáľové bane 7 km, alebo Zámutovské skaly 2 km, ktoré sú jedným z najvýznamnejších prírodných výtvorov v Slánskych vrchoch. Vyvinula sa tu vzácna teplomilná vegetácia, miestami reliktného charakteru. Na skalných svahoch nájdeme krovité porasty tavelníka prostredného, skálnika, ruží, jarabiny vtáče, borievky a ďalších.

Receptár

Pikantné morčacie prsia na mede

Suroviny:

800 g morčacích prs, 4-5 strúčikov cesnaku, 4 vetvičky čerstvého rozmarínu, 80-100 g masla, 2 PL medu, 1 citrón, soľ, cayenské korenie

Postup prípravy:

V hrnčeku si roztopíme maslo a pridáme med. Necháme trochu vychladnúť. Umyté morčacie prsia osušíme, posolíme, posypeme cayenským korením a urobíme do nich zárezy, ktoré vyplníme na plátky narezaným cesnakom a vetvičkami rozmarínu. Do menšej zapekacej nádoby rozložíme na kolieska nakrájaný citrón, naň položíme mäso, ktoré polejeme zmesou masla a medu. Nádobu prekryjeme vrchnákom alebo alobalom. Pečieme 30 minút vo vopred vyhriatej rúre na 180 °C. Mäso odkryjeme a za častejšieho polievania výpekom dopekáme do červena cca 20 min. Mäso vyberieme, necháme trochu vychladnúť, nakrájame na plátky a servírujeme so zeleninou alebo varenými zemiakmi.

Dobrá chuť

Apetít, ktorému padajú za obeť aj stromy

Chrúst obyčajný *Melolontha melolontha* (Obr. 1) je polyfágnny druh, čo znamená, že súčasťou jeho jedálnička je množstvo rastlín a drevín. Larvy pácha-

Obr. 1
Foto: Hubert Poláček

jú škody najmä na lesných škólkach tým, že ničia koreňový systém semenáčikov, sadeníc a mladých stromčekov. V prílohe č. 2 k vyhláške č. 297/2011 Z. z. vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky o lesnej hospodárskej evidencii v kategórii listožravý hmyz sú radené imága chrústa a medzi škodcov koreňov a kmienkov pandravy chrústa (Obr. 2).

Obr. 2

Larvami sú ohrozené všetky výsady (listnaté aj ihličnaté) a mladé porasty do 10 – 15 rokov na ľahších, piesčitých lokalitách v južnejších oblastiach Slovenska. Sadenice v škólkach alebo výsadbách strácajú na prírastku, mení sa sfarbenie asimilačných orgánov a odumierajú časti korún. Po vybratí sadenice z pôdy je na koreňoch zjavný žer. Menšie koreničky chýbajú úplne, na hrubších koreňoch sú poškodené povrchové vrstvy, často chýbajú i niektoré hrubšie korene. Poškodenie možno zameniť v prvých fázach s pôsobením niektorých abiotických činiteľov, napr. pri zmene chemizmu pôdy, zasolenia alebo nedostatku vlhky. Po kontrole koreňovej sústavy je možné vylúčiť pôsobenie týchto faktorov. Samotný žer na koreňoch je identický ako

u iných druhov chrústov, najmä chrústa pagaštanového *Melolontha hypocaustani*. Imága sa roja koncom apríla a začiatkom mája. Nalietavajú na okraje listnatých porastov, kde vykonávajú zrelostný žer (Vakula et al. 2012).

Samce chrústa *Melolontha melolontha* sa orientujú v priestore práve na

Obr. 3
Foto: Josef Němec

základe chemických látok uvoľňovaných jednotlivými druhmi rastlín. Reaguje na ne skoro tak intenzívne ako na prítomnosť samíc (Obr. 3). Z celkového počtu 16 prchavých látok pozitívne ovplyvňovali orientáciu zelené listové alkoholy. Okrem toho, samčekovia boli priťahovaní prchavými látkami z mechanicky poškodených listov *Fagus sylvatica*, *Quercus robur* a *Carpinus betulus*. Mechanicky narušené listy buka priťahovali samčekov v najvyššej miere, kým naopak nepoškodené listy neboli pre chrústov atraktívne (REINECKE et al. 2002a,b).

Tak ako každý organizmus na Zemi aj chrúst obyčajný má svojich prirodzených nepriateľov. Okrem rôznych druhov vtákov ako predátorov, sú jedince tohto

Obr. 4

druhu atakované rôznymi endoparazitmi. Napríklad invazívne larvy hlíst druhu *Pristionchus uniformis* sp. (Obr. 4) vedia nájsť, infikovať a zabiť chrústy v laboratórnych podmienkach v pomerne krátkom čase (FEDORKO & STANUSZEK 1971). Z ríše húb je to najznámejším endoparazitom *Beauveria brongniartii*. V laboratórnych pokusoch usmrcovala larvy chrústa z rôznych oblastí Európy rôzne

rýchlo, ale k ich usmrteniu dochádzalo v intervaloch 23-56 dní (KELLER et al. 1999), kým v teréne sa podarilo znížiť hustotu populácie chrústa o 50 – 80 %. Pri aplikácii tejto huby treba však zväžiť všetky pozitíva a negatíva spojené s ňou (KELLER et al. 1997). Podobne pôsobí huba *Beauveria tenella* (HURPIN 1968). Okrem húb sú larvy tohto druhu často

hostiteľmi rôznych druhov baktérií. Zo zozbieraných lariev bolo v Turecku izolovaných sedem bakteriálnych kmeňov *Bacillus thuringiensis*, *B. sphaericus*, *B. weihenstephanensis*, *Acinetobacter* sp., dva rôzne druhy *Pseudomonas* sp. a *Enterobacter* sp. Najvyšší insekticídny vplyv mali proteíny produkované druhmi *Bacillus thuringiensis*, kedy dochádzalo až k 70 % úmrtnosti hostiteľa, a tento bakteriálny kmeň sa ukázal byť vhodný pre biologickú

Obr. 5
Foto: P.Г. Халиков

obranu voči chrústovi obyčajnému (SEZEN et al. 2007). SEZEN s kolektívom (2005) zistil, že zmiešané bakteriálne infekcie (*B. cereus* + *B. sphaericus* a *B. cereus* + *B. thuringiensis*) by mohli byť využité ako mikrobiálne kontrolné činidlá, pretože majú 100 % insekticídny účinok na larvy chrústika letného (*Amphimallon solstitialis*, Obr. 5). Ďalšie úmrtia jedincov spôsobujú napríklad baktérie *Rickettsiella melolonthae*, vírusy napádajúce bunky hmyzu *Vagoiavirus melolonthae*, je viróze spôsobené, je spôsobené mikrosporidiové hubové parazitoidy *Nosema melolontha* a kokcidióza spôsobená druhom *Adelina melolonthae* (HURPIN 1968).

Rozšírenie chrústa obyčajného na území Slovenska je momentálne pomerne zredukované a sústreduje sa najmä do oblasti Záhoria, čo zaznamenal aj štátny podnik LESY Slovenskej republiky. Podľa hovorkyne Evy Jouklovej LESY Českej republiky zaznamenali približne pol miliardy jedincov v lokalite hodóninskej Doubravy. Holožery evidujú až na 200 ha lesa.

Anna Sliacka

Zoznam použitej literatúry u autora

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik
Vás požívajú na

XIV. DEŇ 2015 STROMU

sviatok všetkých, ktorí majú radi les

VITAJTE NA DNI STROMU
10.30 : 12.00 (amfiteáter)
• Slávnostné lesnice
• Peter Cmoriak spevák, víťaz Superstar II.
• Slávnostné fujary
Vyznanie lesu: pán František Kovár, herec, recitátor, pedagóg
• Ludová hudba Dätelinka
• Folklorný súbor Vatra
• Odovzdanie ceny Jozefa Dekréta Matejovce
• Simona Martausová speváčka a divadelná herečka
• Vyhlásenie súťažnej otázky pre divákov
• Zasadenie stromu roka 2015 - jeľša lepkavá

LESNÍCKY SKANZEN SA ZABÁVA
12.00 : 17.45 (amfiteáter)
12.00 – LH Dätelinka so sólistami z Podpoľania
12.25 – Simona Martausová
13.05 – prezentácia OZ Kriváň s LH Dätelinka a FTSK Bočkorosí, prezentácia OZ Žarnovica, OZ Levice s FS Vatra z Tlmáč
14.40 – country skupina Vodopád z Brezna
15.00 – žrebovanie správnych odpovedí súťaže divákov
15.15 – David Bílek s gitarou
15.40 – Dominika Mírgová
16.35 – Peter Cmoriak & band
moderátori podujatia: Marcela Čížová, Radoslav Zemančík

LESNÍCKY SKANZEN NAŽIVO
10.00 : 15.00 (celý areál)
• Ukážky remesiel, ktoré majú blízko k lesu,
25 stanovišť s odborníkmi
• Pedagogika pre malých aj veľkých,
32 stanovišť s lesnými pedagógmi

Organizátor si vyhradzuje prípadne menšie úpravy programu

AKO SA DOSTANETE DO SKANZENU:
• PEŠO PO TRASE OBECNÉHO NÁUČNÉHO CHODNIKA OD OBECNÉHO ÚRADU
• VLAKMI ČHŽ PODLA CESTOVNÉHO PORIADKU ČHŽ (WWW.CHZ.SK)
• BEZPLATNÁ KYVADLOVÁ AUTOBUSOVÁ DOPRAVA Z OBCE KU SKANZENU 9.00 : 18.30

Načhý návštevník si môže prezvziť pri vstupe podrobný program dňa stromu
• Občerstvenie ľudsky zabezpečené
• Predajné stánky ľudských remesielov pri vstupe do skanzenu

LESNÍCKY SKANZEN VO VYDROVSKEJ DOLINE PRI ČIERNOM BALOGU 11. júl 2015 (sobota)

DEŇ STROMU SA KONÁ VO VOLNEJ PRÍRODE, PRETO TOMU PRISPÔBTE SVOJ ODEV A OBUV.

Parkovonie v obci bude usmerňované

VSTUP VOLNÝ!

TRADIČNÝ PRÍVESOK XIV. DŇA STROMU ZÍSKA TEN, KTO SA ZAPOJÍ DO DIVÁCKEJ SÚŤAŽE A LESNEJ PEDAGOGIKY...

Propagační partneri:
Mesto Brezno, A.B.T., Mesto Banská Bystrica, OZ Levice, OZ Topoľčianky, OZ Prievidza, OZ Liptovský Hrádok

SVJ NOČNÍ DŇA STROMU 2015 - PLÁŠAT
VYBĚL: LESY Slovenskej republiky, štátny podnik
ORGANIZÁTOR: Ing. Miroslav Kollár
BRANIKY: EŠDOR: Miroslav Štúr, Miroslav Štúr
Rok: 2015

Životné jubileá

50 rokov

Zeleňáková Viera,
technik, LS Moravský Svätý Ján – OZ Šaštín
Radoš Zoltán,
vedúci LO, LS Modrý Kameň – OZ Levice
Srniec Ján,
vedúci LO, LS Pukanec – OZ Levice
Blahovec Štefan,
vedúci ES Jelenec – OZ Topoľčianky
Remeň Ján,
vedúci LO, LS Duchonka – OZ Prievidza
Ing. Mesároš Martin,
technik, LS Liptovská Teplička – OZ Liptovský Hrádok

60 rokov

Baltiar Jaroslav,
vedúci LO, LS Povina – OZ Čadca
Ing. Kochan Ladislav,
vedúci ekonomicko-obchodného úseku – OZ Rožňava

Pracovné jubileá

25

Mgr. Ivan Ľudovít,
vedúci LO, LS Predajná – OZ Slovenská Ľupča
Paučo Jaroslav,
vedúci LO, LS Predajná – OZ Slovenská Ľupča

30

Ing. Gregor Dušan,
vedúci LS Predajná – OZ Slovenská Ľupča

35

Ing. Kopianca Igor,
vedúci ekonomicko-obchodného úseku – OZ Levice
Ing. Takáčová Jarmila,
správy les. pozemkov a reprivatizácie – OZ Levice
Genšor Alexander,
referent MTZ – OZ Námestovo

Odchod do starobného dôchodku

Ševčík Peter,
vedúci LO, LS Bratislava – OZ Levice
Pavlovičová Magdaléna,
účtovníčka – OZ Topoľčianky
Ing. Trgiňa Rudolf,
pestovateľ, ochranár – OZ Prievidza
Kohútová Mária,
účtovník – OZ Trenčín

Rubriku spracovala Helena Turská

Vraždiace stromy (1. časť)

Pod vraždiacim stromom si mnohí z nás predstavia spadnutý strom, ktorý pripravil o život jedného náhodne sa vyskytujúceho človeka. No sú stromy a rastliny na stromoch, ktoré majú na svedomí desiatky až tisícky úmrtí v priebehu jedného roka.

Hura crepitans

je stále zelený strom tropických oblastí Severnej a Južnej Ameriky dorastajúci do výšky až 60 m. Mnohé kmene ho nazývajú „Strom, kde nelezú opice“ vzhľadom na hladkú kôru kmeňa husto posypanú trňami. Vhodnejšie by bolo nazývať strom – granát, pretože plodom je veľká kapsula s výbušným systémom. Ten umožňuje distribúciu semien do vzdialenosti 100 m pri rýchlosti 70 m/s (čo je 252 km/h). Vraždiace semená dlhé 2-8 cm sú uložené po 16 kusov. Domorodí rybári tvrdia, že miazga z tohto stromu má žieravé účinky a spôsobuje aj otravu rýb. Preto lovci používajú šípky namáčané do tejto miazgy. Drevo slúži na výrobu nábytku pod názvom „Hura“.

Cerbera odollam

je strom pobrežných solných močiarov, močaristých oblastí južnej Ázie a Indie, kde môže tvoriť súčasť živých plotov. Nezrelé ovocie pripomína malé zelené mango s vajcovitým jadrom (2 x 1,5 cm), ktoré sa na vzduchu mení z bieleho na fialové, tmavo šedé až čierne. Jadra *C. odollam* obsahujú cerberin, silný jed, ktorý spôsobuje arytmiu a kolaps srdcového svalu. Cerberin je ťažké odhaliť pri pitve. Obeť vraždy alebo samovraždy ho skonzumuje v jedle alebo v nápojoch, pričom chuť býva maskovaná silnými koreninami. Semená majú tiež dlhú históriu ako rituálny jed na Madagaskare. Ten bol zodpovedný za smrť 2 % populácie (3000 ľudí ročne z 50.000). Najmasovejšia otrava pri obrade usmrtila 6 000 ľudí. Zakázal ho až v roku 1861 kráľ Radama II.

Abrus pectorius

je silne invazívna rastlina teplých miernych až tropických oblastí Amerického kontinentu upínajúca sa na stromy a kry. Červeno-čierne plody obsahujú toxín abrin, ktorý je 75-krát silnejší ako ricín. Táto rastlina je jedovatá pre človeka ale aj pre kone. Príznaky otravy sú nevoľnosť, vracanie, kŕče, zlyhanie pečene a smrť, zvyčajne už po niekoľkých dňoch. Nebezpečné semená sú často používané ako ozdoby ale výpary z prepichnutých semien sú toxické a do tela sa dostávajú inhaláciou počas nosenia ozdôb. Pichnutie ihlou používanou pri výrobe týchto ozdôb môže byť fatálne. Konzumácia jedného semena obsahuje smrteľnú dávku tonínu, ale v prípade, ak tráviacim traktom prechádza v celku, nemá na konzumenta smrteľný účinok, nakoľko žalúdočné šťavy človeka nie sú schopné rozložiť obaly semena.

-as-